

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS KATEDRA

Daina Tetereva

Pradinio ugdymo pedagogika ir ikimokyklinis ugdymas

**ŠEIMOS IR IKIMOKYKLINĖS ĮSTAIGOS BENDRADARBIAVIMO
EDUKACINĖS PRIELAIDOS UGDANT IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS
VAIKUS**

Bakalauro darbas

Darbo vadovė
lekt. Toma Sakalauskaitė

Šiauliai, 2012

Darbas originalus.....D. Tetereva

TURINYS

SANTRAUKA.....	3
SUMMARY.....	4
ĮVADAS.....	5
1. ŠEIMOS IR IKIMOKYKLINĖS ĮSTAIGOS BENDRADARBIAVIMO EDUKACINĖS PRIELAIIDOS UGDANT IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKUS, TEORINĖ ANALIZĖ.....	8
1.1. Bendravimo ir bendradarbiavimo samprata ir svarba.....	8
1.2. Ikimokyklinio ugdymo(si) tikslai ir bendradarbiavimo svarba LR švietimo dokumentuose.....	13
1.3. Ikimokyklinės įstaigos pedagogų ir šeimos bendradarbiavimo būdai ir formos.....	16
1.4. Ikimokyklinės įstaigos ir šeimos bendravimo ir bendradarbiavimo problemos.....	26
2. ŠEIMOS IR IKIMOKYKLINĖS ĮSTAIGOS BENDRADARBIAVIMO EDUKACINĖS PRIELAIIDOS UGDANT IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKUS, TYRIMO REZULTATAI.....	30
2.1. Tyrimo metodika ir organizavimas.....	30
2.2. Pedagogų ir tėvų nuomonių pasiskirstymas apie bendradarbiavimo edukacines prielaidas ugdant ikimokyklinio amžiaus vaikus.....	32
IŠVADOS.....	49
REKOMENDACIJOS.....	51
LITERARŪRA.....	52
PRIEDAI.....	55

SANTRAUKA

Daina Tetereva. ŠEIMOS IR IKIMOKYKLINĖS ĮSTAIGOS BENDRADARBIAVIMO EDUKACINĖS PRIELAIDOS UGDANT IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKUS.

Ikimokyklinio ugdymo pedagogikos ir priešmokyklinio ugdymo bakalauro studijų baigiamasis darbas / darbo vadovas lekt. T. Sakalauskaitė; Šiaulių universitetas, Edukologijos katedra – Šiauliai.

Vaiko ugdymo(si) kokybę ikimokykliniame ugdyme gali užtikrinti tik nuolatinė šeimos ir ugdymosi įstaigos sąveika. Pasitelkdami reikiamus būdus ir formas, ikimokyklinių įstaigų pedagogai turi išmokti pažinti tėvus kaip lygiaverčius vaikų ugdymo partnerius, įtraukti juos į ugdomąjį procesą. Tėvai ir kiti šeimos nariai, dalyvaudami vaiko ugdyme, sudaro palankias sąlygas vaikui savarankiškai ir aktyviai pažinti pasaulį (*R. Grucė, 1994*).

Tyrimo objektas – šeimos ir ikimokyklinės įstaigos bendradarbiavimas.

Tyrimo tikslas - išsiaiškinti šeimos ir ikimokyklinės įstaigos bendradarbiavimo edukacines prielaidas.

Tyrimo metodika, instrumentas, imtis. Darbo tikslas yra detalizuojamas *uždaviniais*, lėmusią tokią darbo struktūrą: pradžioje buvo studijuojama mokslinė literatūra nagrinėjamos temos klausimu; toliau buvo išryškinta bendravimo ir bendradarbiavimo samprata bei svarba; išanalizuoti ikimokyklinio ugdymo(si) tikslai ir bendradarbiavimo svarba LR Švietimo dokumentuose ugdant ikimokyklinio amžiaus vaikus; atskleistos ikimokyklinės įstaigos ir šeimos bendravimo ir bendradarbiavimo problemos; pateikta bendradarbiavimo su šeima formų; ištirtas šeimos ir ikimokyklinės įstaigos pedagogų požiūris į abiejų šių institucijų bendradarbiavimą ugdant ikimokyklinio amžiaus vaikus. *Tyrimo instrumentas* – anketa. *Tyrimo imtis.* Tyrime dalyvavo Šiaulių m. „X“ ikimokyklinės įstaigos 14 pedagogų ir 84 tėvai, kurių vaikai lanko „X“ ikimokyklinę įstaigą.

Mokslinės literatūros analizė leidžia teigti, kad būtinas šeimos ir ikimokyklinės įstaigos bendradarbiavimas, nes tik bendras tėvų ir pedagogų darbas puoselėja visas vaiko galias, lemiančias vaiko asmenybės vystymosi ir jo integracijos į visuomenę sėkmę.

Analizuojant tyrimo duomenis išryškėjo, ikimokyklinės įstaigos pedagogai tėvus nuolat skatina dalyvauti ugdymo proceso dalyvavime, taikydami įvairias bendradarbiavimo formas. Bendradarbiavimas tarp šeimos ir įstaigos pedagogų suteikia galimybę visapusiškai pažinti vaiką, jo raidą, numatyti vaiko galimybių plėtojimo būdus ir kelius.

SUMMARY

Daina Tetereva. **EDUCATIONAL PRECONDITIONS FOR COOPERATION OF THE FAMILY AND PRE-SCHOOL EDUCATION INSTITUTION IN EDUCATION OF PRESCHOOL AGE CHILDREN**: Final Thesis of undergraduate studies in Pre-school education pedagogy and preparatory school education/ research advisor lect. T. Sakalauskaitė; Šiauliai University, Department of Education – Šiauliai.

Only constant interaction between family and educational institution can ensure educational quality of the child in pre-school education. Pre-school education pedagogues have to learn to know parents as equivalent partners in children education by employing proper forms and ways, moreover they have to involve them into educational process. By participating in child's education parents and other family members provide a child with a proper conditions for independent and active cognition of the world (*R. Grucė, 1994*).

The subject of the research – cooperation between family and pre-school education institution.

The aim of the research is to find out the educational preconditions for cooperation of the family and pre-school education institution.

The research methodology, instrument and sample. The aim of the research has been achieved by setting the objectives, which have determined the following structure of the work: at the beginning the scientific literature on the research topic was surveyed; then the conception and the significance of interaction and cooperation was revealed; the aim(s) and the importance of cooperation set fourth in the documents on Education of the Republic of Lithuania in educating preschool children were analysed; the problems of cooperation between pre-school education institution and the family were conveyed; the forms of cooperation with families were provided; *The research instrument* – questionnaire. *The research sample.* 14 pedagogues of Šiauliai city pre-school education „X“ and 84 parents whose children attend pre-school education institution „X“ participated in the research. Scientific literature analysis let us claim that the cooperation between pre-school education institution and the family is necessary because only a joint parents and pedagogues work fosters all child's capacities which determine his/her personal development and integration into society success. *The analysis of the research data* have revealed that pre-school education pedagogues constantly encourage parents to participate in educational process by using various forms of cooperation. The cooperation between the family and the pedagogues provides a possibility for comprehensive cognition of the child, his/her development, in addition it enables to foresee the methods and ways for the development of child's opportunities.

IVADAS

Aktualumas. „Šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas“ – rašoma Lietuvos Respublikos Konstitucijoje. K.Miškinis (2003), apibūdindamas valstybės tvirtumą, pabrėžia, kad valstybė tvirta, jeigu joje gyvena tvirtos šeimos. Į šeimą šiandien privalo atsigręžti ir švietimo sistema. Darni, dora šeima vaikui garantuoja šiltus emocinius santykius: saugumo jausmą, psichologinį komfortą, pagarbaus požiūrio į kitus žmones, aplinką, darbą, save pradmenis, natūralų sąlytį su tautos kultūra: tikėjimu, pažinimu, jausmais. Šeima, tai ypatinga socialinė institucija, kurioje pratęsiama gyvybė ir kuri atsako už vaiko auginimą, auklėjimą bei lavinimą, ruošia jį gyvenimui už šeimos ribų (*Z.Bajorūnas, 1997*).

Ikimokyklinė ugdymo įstaiga papildo ugdymą šeimoje: plečia socialinį vaiko patyrimą, sudarydama jam sąlygas realiai gyventi mažoje vaikų bendruomenėje; padeda vaikui (o per jį – šeimai) perimti ar atgaivinti tradicines vietinės bendruomenės vertybes, jas puoselėdamas vaikų darželio kultūriniame gyvenime; padeda vaikui atskleisti save ir savo gebėjimus bei juos ugdyti; teikia kvalifikuotą pedagoginę pagalbą. Svarbiausias vaikų ugdymo darželyje tikslas – bendradarbiaujant su šeima puoselėti visas vaiko galias, lemiančias vaiko asmenybės vystymosi ir jo integracijos į visuomenę sėkmę. Šeima ir ugdymo įstaiga kuria bendrą vaiko edukacinę erdvę. Tik aktyvus ir kryptingas ugdymo įstaigų ir šeimos bendradarbiavimas gali padėti įgyvendinti švietimo reformą. Būtent šių dviejų institucijų – šeimos ir ikimokyklinės įstaigos tarpusavio pasitikėjimu ir pagarba grįstas bendradarbiavimas gali laiduoti vaiko asmenybės formavimosi sėkmę (*R. Grucė, 1994*).

Šeima laikoma ne tik pagalbiniu institutu, siekiančiu sukurti ir išlaikyti egzistuojančias valstybėje struktūras ir santykius, o pagrindine sąlyga realizuojant vaiko galimybes. Tai institucija, turinti unikalias galimybes, didelę įtaką vaiko asmenybės formavimuisi ir raidai. Tačiau tėvai vaiko ugdymui, kai jis pradeda lankyti ikimokyklinę įstaigą, ima skirti mažiau dėmesio ir vis daugiau ugdymo, lavinimo funkcijų užkrauna pedagogams ir švietimo įstaigai. Tėvai dar dažnai nesusimąsto apie savo pareigas, kurias turėtų atlikti auklėdami savo vaikus. Jie susirūpina tik tada, kai vaikas nesusidoroja su iškilusiomis problemomis ar jas sprendžia netinkamais būdais (agresija, užsiskleidimu savyje). Pedagogai ir tėvai kartu turi būti atsakingi už jaunosios kartos auklėjimą. Tačiau vieni jų – pedagogai – turi reikalingą specialųjį išsilavinimą, o kiti – tėvai – tokio išsilavinimo neturi ir pridaro nemažai vaikų auklėjimo klaidų. Ikimokyklinė įstaiga be tėvų dalyvavimo bendruomenės gyvenime, jiems nesidomint ar mažai domintis vaikų pasiekimais,

negali tinkamai įgyvendinti iškeltus tikslus ir suformuoti visavertišką asmenybę. Tik dėl vaiko gerovės yra būtinas ugdymo įstaigos ir tėvų bendradarbiavimas (*J. Litvinienė, 2002*).

Šeima ir ikimokyklinės įstaiga yra įvardijama kaip vaikų švietimo ir socializacijos pagrindas. Pedagogai ir tėvai turi tapti ugdymo proceso partneriais. Nuolatos ikimokyklinių įstaigų pedagogai turi domėtis šeimos gyvenimu. „kuo intensyvesnis bus bendradarbiavimas ir stipresni ryšiai su šeima, - teigė A. Gučas, - lengviau ir sėkmingiau ikimokyklinė ugdymo įstaiga galės įkūnyti savo uždavinius“ (*A. Gučas, 1994, p.176*).

Dėl svarbios abipusės tėvų ir vaikų ikimokyklinės ugdymo įstaigos atsakomybės, rengiant vaikus gyvenimui, kurti santykių darnumą tarp šeimos ir švietimo ugdymo įstaigos nėra visada lengva. Nors švietimas, auklėjimas, parama ir vaikų apsauga yra laikoma šeimų ir ikimokyklinių įstaigų socialiniais tikslais, atskirti šeimos ir ikimokyklinės įstaigos atsakomybę yra kartais sunku, vyksta netgi šeimos ir ikimokyklinės įstaigos tarpusavio kova (*A. Juodaitytė, 2003*).

Problema. Dabartinis laikotarpis ugdymo įstaigai ir šeimai kelia labai daug uždavinių, kuriuos išspręsti galima tik bendromis jėgomis, tačiau tėvai ne visada suvokia savo, kaip lygiavertį ugdytojo svarbą vaiko vystymuisi, pažangai ir pasiekimams. Pedagogai taip pat ne visada linkę išklausti šeimų aktualių problemų, tad bendravimas ir bendradarbiavimas ikimokyklinės įstaigos pedagogų su tėvais apsiriboja dažniausiai tėvų susirinkimų organizavimu. Tiek tėvai, tiek ugdymo įstaiga pilnai neišnaudoja galimo tarpusavio bendradarbiavimo galimybių. Tema pasirinkta dėl aktualumo derinant ikimokyklinės įstaigos ir tėvų bendravimo ir bendradarbiavimo svarbos, įrodant, kad svarbus tiek pedagogų, tiek tėvų vaidmuo ugdant jaunąją kartą.

Tyrimo objektas – šeimos ir ikimokyklinės įstaigos bendradarbiavimas.

Tyrimo tikslas- išsiaiškinti šeimos ir ikimokyklinės įstaigos bendradarbiavimo edukacines prielaidas ugdant ikimokyklinio amžiaus vaikus.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti mokslinę literatūrą nagrinėjamos temos, šeimos ir ikimokyklinės įstaigos bendradarbiavimo edukacinės prielaidos ugdant ikimokyklinio amžiaus vaikus, klausimu.
2. Išanalizuoti ikimokyklinės įstaigos pedagogų ir tėvų, kurių vaikai lanko ikimokyklinę įstaigą nuomonę apie bendradarbiavimo būdus, formas bei problemas.
3. Apibendrinti teorinio ir empirinio tyrimo rezultatus, pateikti išvadas ir rekomendacijas.

Tyrimo metodai:

- Teoriniai: mokslinės literatūros analizavimas;
- Empiriniai: pedagogų ir tėvų anketavimas;
- Statistiniai: tyrimo duomenų analizė, apdorota Microsoft Excel (2007m.) kompiuterine programa.

Tyrimo imtis:

Tyrimė dalyvavo Šiaulių m. „X“ ikimokyklinės įstaigos 14 pedagogai ir 84 tėvai, kurių vaikai lanko „X“ ikimokyklinę įstaigą. Viso 98 respondentai.

Darbo struktūra:

Bakalauro darbą sudaro santrauka lietuvių ir anglų kalba, įvadas, du skyriai, šeši poskyriai, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas (61 šaltiniai), darbo pabaigoje pateikti du priedai. Tyrimo rezultatus iliustruoja šeši paveikslai ir septynios lentelės.

1. ŠEIMOS IR IKIMOKYKLINĖS ĮSTAIGOS BENDRADARBIAVIMO EDUKACINĖS PRIELAIDOS UGDANT IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKUS, TEORINĖ ANALIZĖ

1.1. Bendravimo ir bendradarbiavimo samprata ir svarba

Bendravimas - tai prasminga sąveika tarp dviejų ar daugiau žmonių. Bendravimo prigimtis išvelgiama žmogaus saviraiškoje, jo sugebėjime perduoti kitiems žmonėms tai, ką galvojame, jaučiame, kokiais matome save ir mus supančią aplinką. Bendraudami žmonės ne tik sąveikauja, bet ir pažįsta vienas kitą. Asmuo, bendraujantis su kitu, siekdamas geriau suprasti pašnekovą ir svarstomą problemą, pats atsiveria, net ir rizikuodamas. Tik esant tokiam atsivėrimui, bendravimas turi prasmę.

Bendravimas:

- Žmonių socialinės būties forma, pasireiškianti kontaktų tarp žmonių užmezgimu ir palaikymu, draugyste, partneryste;
- Keitimasis informacija, patirtimi, jos turtinimas naudojantis žodiniai ir nežodiniais ženklais (signalais).
- Bendravimas – specifinis žmogaus poreikis;
- Bendravimas yra ne tik sėkmingo ugdymo sąlyga, bet ir viso pedagoginio proceso širdis

(*L. Jovaiša, 1993*).

Bendradarbiauti – tai kiekvieno grupės ar komandos nario interesus derinti su visų interesais, optimaliai išnaudoti kiekvieno individo galimybes ir sudaryti sąlygas kiekvienam kuo geriau atskleisti savo gebėjimus, jei reikia, grupės labui atsisakyti dalies savo interesų, mokėti konkuruoti ne tik kaip asmeniui, bet ir kaip grupės ar komandos nariui (*E. Minkuvienė, 2003*).

Bendradarbiavimas – tai visų mūsų pastangos bendram tikslui pasiekti. Tik bendradarbiaudami galime greičiau ir lengviau atlikti darbą, negu kiekvienas atskirai. Kiekvienas asmuo turi įprasti bendradarbiauti, dalytis su kitais patirtimi, tarkime, ugdytojas su ugdytiniais, jų tėvais, kolegomis, o ugdytiniai privalo darniai sąveikauti tarpusavyje (*Schiller, 2004*).

Bendradarbiaudami žmonės daro vieni kitiems tam tikrą įtaką: keičia jausmus, požiūrius ir elgesį. Sėkmingas bendradarbiavimas toks, kuris visiems jame dalyvaujantiems leidžia kiek įmanoma geriau patenkinti savo poreikius ir pasiekti tikslus. Svarbiausi gero psichologinio bendradarbiavimo požymiai: visi bendraujantieji jaučiasi esą svarbūs, vertinami, palaiko vieni kitus, dalijasi atsakomybę ir kartu sprendžia iškilusias problemas. Kaip teigia psichologai G.

Allport ir R. Cattell žmogaus elgesį apskritai lemia asmenybės bruožai: atvirumas, sąžiningumas, emocinis pastovumas ir kt. Kiti psichologai teigia, kad asmenybės bruožai tėra vienas iš veiksnių, lemiančių elgesį. Todėl galima teigti, kad bendradarbiavimo sėkmė priklauso nuo to, ar žmogus moka bendrauti, o to būtina išmokti siekiant bendro tikslo – ugdyti ir auklėti vaiką. Bendras darbas, tikslų įgyvendinimas ir problemų sprendimas padeda geriau pažinti kitus ir save, numatyti jų ketinimus, išmokti klausytis ir įsiklausyti, padeda išvengti vienpusiško ir netinkamo reagavimo (*J. Almonaitienė, 2007*).

Bendradarbiavimas – tai pagrindinė demokratinio gyvenimo dalis, reiškianti toleranciją, savitarpio pagalbą, mokėjimą dirbti, veikti komandoje, atsiranda nuomonių suderinamumo galimybių. Anot M. Teresevičienės (2000) , nuolatinis bendradarbiavimas yra visa ugdytinio, jo šeimos ir ugdytojo veikla. Kaip ir visos socialinės sistemos, taip ir švietimo sistema pagrįsta asmenų veiksmų koordinavimu, bendrų tikslų siekimu.

Bendradarbiavimas su šeima – viena svarbiausių suaugusiųjų ir vaikų humanistinės sąveikos jungiamųjų grandžių ikimokyklinėje įstaigoje (*D. Pakėnienė ir kt., 2005*).

O.Monkevičienė (2003), aptardama ikimokyklinio amžiaus vaiko ugdymą, taip pat apžvelgia bendradarbiavimo su šeima perspektyvą:

- Ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogai savo kruopščiu darbu turėtų įrodyti tėvams ir visuomenei kvalifikuotą vaikų ugdymo efektyvumą ir reikalingumą;
- Jie turi aktyviai dirbti šviečiamąjį darbą, skatinti tėvus vis labiau domėtis savo vaikais ir jų ugdymu, propaguoti pažangiausius ugdymo būdus ir metodus, suteikti tėvams kai kurių praktinių žinių ir pan.

Tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo sąveika apima labai platų ikimokyklinio ugdymo institucijos veiklos kontekstą: ryšius su visuomene, kolegialų darželio valdymą, ugdomosios aplinkos vaikui sudarymą, edukacinių tėvų nuostatų (mokymo ir mokymosi) įtvirtinimą. Dabartinis pedagogas dirba besikeičiančiame pasaulyje, kinta tradiciniai jų vaidmenys, reikia naujų gebėjimų bei įgūdžių, naujų darbo formų. Ikimokyklinis ugdymas pamažu tampa bendruomeniškesnis, nes jame vis aktyviau dalyvauja ne tik pedagogai, bet ir tėvai. Pedagogai turi išmokti pripažinti tėvus kaip lygiaverčius mokymo ir auklėjimo proceso partnerius (*L. Seliokienė, 2004*).

T. A. Kulikova (1989), pabrėžia, kad viena svarbiausių ugdytojų užduočių – bendrauti su šeima. Tokios pat nuomonės ir autorius *E. S. Vilčikovskis (1987)*, jo teigimu visos šeimos rūpinasi vaikais ir nori, kad jiems gerai sektųsi. Reikia tik laiko, kad atsirastų atviras, abipusiu pasitikėjimu paremtas bendravimas.

V. Krumm (1994), pateikia vertingą schemą, kaip ikimokyklinė įstaiga galėtų įtraukti tėvus į savo gyvenimą:

1. Tėviškai - kiekvienuose namuose padedama kurti tokią aplinką, kuri skatintų vaikus ugdytis ir patartų, kaip tai daryti.
2. Bendraudama - aiškiai ir tiesiai informuodama tėvus apie savo veiklą, ugdomąsias programas.
3. Savanoriškai - naudodamasi tėvų ir bendruomenės pagalba ir ją skatindama.
4. Patardama tėvams, kaip padėti vaikams užsiimti kita ugdomąja veikla ir su ikimokykline įstaiga susijusia veikla.
5. Priimdama sprendimus – į šį procesą įtraukdama tėvus, taip pat skatindama juos vadovauti kai aptariami svarbūs darželio reikalai.

Pedagoginis bendradarbiavimas suprantamas kaip konstruktyvios socialinės-pedagoginės sąveikos sistema, kurioje dalyvauja trys ugdymo dalyvių grupės. Ikimokyklinio ugdymo įstaigoje tai būtų ugdytojai (pedagogai), ugdytiniai (vaikai) ir jų tėvai. „, Orientuodamiesi į šią sąveiką tarp asmenų ir tarp grupių bei nusiteikimas vienas kito atžvilgiu, jie siekia dalykinio ar asmeninio pobūdžio dialogo ir veiksmų, kurių pagrindu yra realizuojamas ugdymo tikslas“ (R. Kontautienė, 2000, 57). Pasak autorės, ikimokyklinio ugdymo įstaiga – tai vieta, kur susitinka ir egzistuoja net kelių formaliųjų socialinių grupių atstovai: ugdytojai, ugdytiniai, nepedagoginis personalas, darželinukų tėvai. Šiuolaikinėje ikimokyklinėje įstaigoje pedagogas yra tas asmuo, kuris bendradarbiauja su visų socialinių grupių atstovais, o patį glaudžiausią ryšį palaiko su ugdytiniais, jų tėvais. Tarpusavio sutarimas, neformalus ugdytinių, jų tėvų ir ugdytojų santykiai yra labai svarbūs ugdomajai veiklai, pedagoginiam bendradarbiavimui.

Sėkmingas pedagoginis bendradarbiavimas galimas tik palaikant nuolatinį dialogą, kai tėvai ir vaikai yra nedalomas vienetasis, o ugdymas švietimo įstaigoje yra neatsiejamas nuo ugdymo namuose (L. Stoll, D. Fink, 1998).

Ne kiekviena mama, o tuo labiau tėvas savarankiškai studijuoja pedagoginę literatūrą, todėl pedagogai turėtų būti tėvų konsultantai, privalantys juos išmokyti elgesio keitimo būdų, tuomet ir tėvai tai galės pritaikyti, keisdami savo ir vaikų elgesį. Tam ir reikalingas abipusis šeimos ir ikimokyklinės įstaigos bendradarbiavimas, kad tėvai ir pedagogai galėtų veikti išvien. Ikimokyklinės įstaigos pedagogų ir šeimos bendradarbiavimas naudingas ir tuo, kad bendra veikla suartina tėvus ir vaikus, kelia tiek tėvų, tiek pedagogų autoritetą. Negalima pasiekti gerų rezultatų atsiskyrus nuo šeimos, nes tėvai atlieka daugelį socialinių vaidmenų. Jie šeimoje įkvepėjai ir drąsintojai, padėjėjai ir palaikytojai, stebėtojai ir vertintojai, planuotojai ir organizatoriai, iniciatoriai ir dalyviai (R. Kontautienė, 2000).

Ankstyvajame ugdymo vadove (2001), teigiama, kad šeimos ir švietimo įstaigos bendradarbiavimas būtų sėkmingas, pedagogas turi:

- Pažinti ir nuolat tirti vaiko šeimą;
- Sistemingai nagrinėti šeimos ir mikroaplinkos poveikį vaiko asmenybei;
- Organizuoti bendrus darželio ir šeimos pedagoginius veiksmus vaikų auklėjimo ir ugdymo procese;
- Skatinti tėvus aktyviau dalyvauti įstaigos gyvenime;
- Pedagogiškai šviesti ir mokyti šeimą.

Ikimokyklinės įstaigos ir šeimos bendradarbiavimo svarbą įrodo ir pats ugdymo procesas. Juk šias abi institucijas jungia tas pats ugdomas objektas - vaikas. Todėl būtinas ir vienodais reikalavimais pagrįstas pedagoginis poveikis, vienoda dorovinė pozicija. Jei tie poveikiai nesutampa, jei vaiką veikia du skirtingų vertybinių orientacijų auklėtojai, sunkėja pedagoginis procesas, t.y. labai sumažėja pedagoginio poveikio efektyvumas. Jeigu šeimoje auklėjimas netinkamas, žymiai lengviau padėti vaikui, kai pedagogai ir tėvai eina viena kryptimi – pasitardami, konsultuodamiesi ir diskutuodamiesi (*O. Jacikevičienė, L. Rupšienė, 1999*).

Svarbu yra pirmieji šeimos ir pedagogų ryšiai vaikui dar nepradėjus lankyti ikimokyklinės įstaigos. Tėvams labai svarbu susirasti ugdymo įstaigą ir grupę, kurios atitiktų jų lūkesčius, būtų priimtinos. Rinktis būsimą auklėtoją, kad galėtų ja pasitikėti, drąsiai palikti jai vaiką; padėti vaikui priprasti prie auklėtojos, kad vėliau ją priimtų kaip savą. Išsiaiškinti vaikų grupės gyvenimo ypatumus, kad būtų galima ruošti vaiką lopšelio – darželio lankymui; koreguoti vaiko dienos ritmą, kad jis labiau atitiktų vaikų grupės dieną lopšelyje – darželyje; pamokyti vaiką lopšeliui – darželiui įprastų žaidimų ir veiklos; lankytis lopšelyje – darželyje, vaikų lauko žaidimų aikštelėje, kad mažylis priprastų prie grupės ir lauko aplinkos. Įstaigai, auklėtojoms pateikti būtinają informaciją apie vaiką (ne tik sveikatos duomenis, bet ir informaciją apie vaiko individualius ypatumus, pomėgius, jo nuraminimo būdus, suaugusiojo ar vaikų elgesį, galinti išprovokuoti negatyvizmą, pykčio, agresijos priepuolius ir kita), teigiama „*Ankstyvojo ugdymo vadove*“ (2001).

Pasak Jankauskienė L. ir Rimkienė R. (2004), ugdytojams (įstaigos vadovei, auklėtojoms, jų padėjėjoms, kitiems darbuotojams) svarbu:

- susipažinti su šeima, jos socialine, kultūrine aplinka, ugdymo šeimoje tradicijomis, tėvų lūkesčiais; galimi įstaigos vadovo pokalbiai su šeima; būsimos auklėtojos lankymasis vaiko namuose; specialus klausimyno pildymas.

- šeimą supažindinti su ugdymo įstaiga, būsima vaiko grupe, auklėtojomis, jų padėjėjomis, kitais darbuotojais; įteikti informacinių lankstinukų; vaizdinės medžiagos, leisti susipažinti su ugdymo programa, būdais, metodais;
- kviesti lankytis grupėse; neraginti tėvų apsispręsti tuoj pat- apsisprendimą pranešti po 1-2 savaitių; vieną – du kartus per savaitę organizuoti „ atvirosios grupės valandą“, būtinai kviečiant lankytis vaiką lopšeliui – darželiui ruošiančius tėvus; būsimojus lopšelinukus su tėveliais kviesti į įstaigos renginius ir kitą.
- pažinti vaiką: stebėti pirmojo tėvų susitikimo su pedagogais metu, būsimajai auklėtojai lankytis jo šeimoje, vaikui ir tėvams ar kitiems globėjams laiką leidžiant lopšelio grupėje; rinkti vaiko gyvenimui ir ugdymui lopšelyje svarbią informaciją iš namiškių (pokalbiai, klausimynai ir kita).
- kiek įmanoma daugiau informacijos apie įstaigos gyvenimą pateikti viešai: stendai koridoriuose ir grupėse su nuotraukomis iš vaikų gyvenimo ir veiklos; projektai, planai, dienos ritmas; renginių anonsai, padėkos; vaikų veiklos ir kūrybos parodėlės, autorinės vaikų kūrybos parodos; užrašyta vaikų kalba; tėvų pasiūlymai, atsiliepimai ir kita.

Sklandžiam bendradarbiavimui reikia skirti dėmesio ir objektyvios bei savalaikės informacijos pateikimui. Tėvai turi būti nuolat informuojami apie įstaigos darbo organizavimą, jos veiklos tikslus, ugdomosios veiklos uždavinius ir kryptis. Grupėje tėvai visada turėtų galėti lentoje perskaityti savaitės temos bendruosius uždavinius, susipažinti ir sužinoti ką vaikai šią savaitę sužinos, kokius kūrinėlius išgirs. Tėvų kampelyje turėtų būti vaikų darbų paroda (piešiniai, lipdiniai, aplikacijos darbeliai, lankstiniai), ji turi būti keičiama kas savaitę. Keletą kartų per mokslo metus siūloma surengti visų darbų parodą: tėvai gali pavartyti vaikų darbų aplankus, kur yra sukaupti visi vaikų piešiniai, aplikacijos (*K.A. Hansen, R. K. Kaufmann, S.Saifer, 1997*).

Anot J. Litvinienės (1990), pirmoji pažintis su auklėtinio šeima turėtų būti vaikui besirengiant lankyti vaikų lopšelių- darželių. Šio apsilankymo tikslas – susipažinti su vaiko gyvenimo sąlygomis ir papasakoti apie lopšelių – darželių, sužadinti mažylio norą jį lankyti, kad jis ten laukiamas, reikalingas. Tėvams reikėtų įteikti atmintinę, kurioje būtų nurodomas lopšelio – darželio darbo laikas, reikalavimai, rekomenduojamų drabužėlių bei avalynės pagal sezoną sąrašas. Antrą kartą auklėtoja užsuka pas tėvus vaikui pradėjus lankyti lopšelių – darželių, papasakoja tėvams, kaip sekasi jų sūnui ar dukrai. Visais atvejais pokalbį reikia pradėti nuo teigiamų vaiko savybių. Kritisės pastabos išsakomos labai taktiškai, pasitariant su tėvais, ką toliau daryti. Vėlesnių apsilankymų tikslai priklausys nuo vaiko elgesio. Auklėtoja susipažįsta su šeimos nariais, jų tarpusavio santykiais. Rekomenduotina per metus šeimas aplankyti 2 kartus. „ Sunkiiose“ šeimose reikėtų

lankytis kur kas dažniau, įtraukti tėvų komiteto aktyvą. Vaikų lankymas namuose turi dvejopą tikslą: išsiaiškinti auklėjimo šeimoje klaidas, patarti tėvams ir susipažinti su gerąja šeimos auklėjimo patirtimi ir ją propaguoti.

Tėvai – pati gausiausia ir įtakingiausia tiesiogiai su ikimokykline įstaiga susijusi interesų grupė, tad švietimo įstaigos darbo veiksmingumas labai priklauso nuo tėvų dalyvavimo jos veikloje (*R. Želvys, 2003*).

Mokslininkai pabrėžia, kad sėkmingas pedagogo ir tėvų bendradarbiavimas daro teigiamą įtaką vaiko ugdymo rezultatams, todėl tėvai ir pedagogai turi veikti išvien, o pedagogų ir vaikų sąveika nuolat turi stiprinti tėvai (*D. Hopkins, M. Ainscow, 1995*).

1.2. Ikimokyklinio ugdymo(si) tikslai ir bendradarbiavimo svarba LR švietimo dokumentuose

Ikimokyklinės įstaigos ir šeimos bendradarbiavimo svarba akcentuojama ne tik mokslinėje literatūroje, bet ir švietimo daugelyje dokumentuose.

2011 m. Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme, 47 straipsnyje rašoma, kad tėvai (globėjai, rūpintojai) turi teisę:

1. Nemokamai gauti informaciją apie švietimo programas, mokymo formas;
2. Dalyvauti parenkant (prireikus parinkti) vaikui ugdymo programą, formą, mokyklą ar kitą švietimo tiekėją;
3. Gauti informaciją apie vaiko būklę, ugdymo ir ugdymosi poreikius, pažangą, mokyklos lankymą, elgesį;
4. Dalyvauti ugdymo įstaigos savivaldoje;
5. Dalyvauti įvertinant vaiko specialiuosius ugdymosi poreikius ir gauti išsamią informaciją apie vertinimo rezultatus.

Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme, auklėtojo pareigybės aprašyme 6.4. punkte pabrėžiama, kad „pedagogas turi teikti informaciją, pagal kompetenciją konsultuoti tėvus (globėjus), kitus įstaigoje dirbančius specialistus ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo klausimais“; 8.5. punkte - „ bendradarbiauti su šeima, skatinti tėvus (globėjus) apie vaikų pasiekimus, ugdymo(si) poreikius ar iškilusias problemas (sveikatos, prigimtinių, socialinių poreikių tenkinimo ir pan.)“.

Parengtoje Lietuvos vaikų ikimokyklinio ugdymo koncepcijoje (1992), aptartos pačios bendriausios kaitos kryptis. Joje reabilituotas šeimos vaidmuo, pabrėžiant ypatingą jos reikšmę vaiko globai, dvasiniams, socialiniam ir emociniam ugdymui.

Valstybinėje Šeimos Politikos Konceptijoje (2008) rašoma, kad „švietimo ir kultūros sistema grindžiama glaudžiu šeimos, mokyklos ir visuomenės bendradarbiavimu, padedant šeimai ugdyti asmenį, pajėgų suvokti pasaulį, savarankiškai ir kartu su kitais spręsti savo ir visuomenės gyvenimo problemas“; „siekis – padėti šeimai parengti vaikus ir jaunimą savarankiškam gyvenimui“; „diegti švietimo įstaigose rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programas, kurios ugdytų brandžią, savarankišką ir kritiškai mąstančią asmenybę, skatintų šeimos vertybių suvokimą ir puoselėjimą“; „suteikti tėvams, globėjams ar rūpintojams žinių, įgūdžių, reikalingų visaverčiam bendravimui su vaikais“; „plėtoti neformalųjį ugdymą, kurti psichologinės, pedagoginės, socialinės pagalbos sistemą, prieinamą kiekvienai šeimai.

Į ikimokyklinę įstaigą vaikai ateina iš įvairiausių šeimų, tai įpareigoja ugdymo instituciją, o ypač pedagogus siekti bendrųjų **tikslų**, tai:

- Susipažinti su šeimos socialine, kultūrine aplinka, ugdymo tradicijomis, vaiko vystymosi ypatumais. Priimti kiekvieną šeimą tokią, kokia ji yra;
- Atskleisti šeimai vaiko gyvenimo ikimokyklinėje grupėje ypatumus;
- Stengtis sudaryti vaikui tokias sąlygas, kad jis saugiai jaustųsi tiek namie, tiek ikimokyklinėje įstaigoje;
- Tapti ugdymo proceso partneriais.

Tikslams pasiekti turėtų būti keliami šie uždaviniai:

- Vertinti ir gerbti šeimos vaidmenį ugdant vaiką – jau pirmosiomis dienomis, esant galimybei, parodyti šeimos nariams, kad jų suteikta informacija apie vaiką jums buvo naudinga, nes padėjo konkrečiose situacijose;
- Pripažinti, kad šeima yra pagrindinis informacijos apie vaiką šaltinis;
- Drauge su šeima, teiraujantis jos nuomonės, priimti bendrus su vaiko ugdymu susijusius sprendimus;
- Mažinti šeimos įtampą vaikui pradėjus lankyti ikimokyklinę įstaigą;
- Leisti šeimai pasirinkti jai priimtinus dalyvavimo veikloje būdus;
- Išlaikyti konfidencialumą – bendrauti su šeima labai taktiškai ir subtiliai (*Metodinės rekomendacijos, 2004*).

Ankstyvojo ugdymo vadove (2001), minima, kad „geranoriška šeimos ir lopšelio pedagogų sąveika - viena pagrindinių sąlygų, nulemiančių visuminio vaiko ugdymo sėkmę, todėl šeima ir pedagogai turėtų tapti ugdymo partneriais. Yra daugybė būdų, padedančių šeimai ir pedagogams derinti lūkesčius, siekti vaiko ugdymo vientisumo, dalyvauti ir rodyti iniciatyvą, spręsti kylančias problemas, mokytis vieniems iš kitų“ (*Ankstyvojo ugdymo vadovas, 2001, p.147*).

Nuo 1994 m. kaip vienas svarbesnių Lietuvos švietimo uždavinių, minimas ugdymo institucijų, yra bendravimas ir bendradarbiavimas su tėvais. Ikimokyklinės įstaigos ir šeimos tarpusavio santykių sureguliuojimas didele dalimi priklauso ir nuo pedagogo pasirengimo bendrauti su šeima, ir nuo jos bendrojo šeimos išprusimo. Šeimos pedagoginis išprusimas labai svarbi veikla, tad tėvai ir pedagogai yra dvi jėgos, kurios labiausiai priartėjusios prie vaiko, ir turėtų vieningai veikti vieni kitus. Ypač aktuali ugdymo veiksmų ir veikėjų sąveika, kurios dalyviai – ugdymo objektai ir ugdymo subjektai – labai reikšmingi. Todėl palankios aplinkos kūrimas vaikams ne mažiau svarbus ir ikimokyklinėje įstaigoje, nes abipusiškai galima formuoti tinkamus, prasmingus socialinius įgūdžius, vaikų elgseną, saugumą ir apskritai sėkmingą socializaciją (*Ikimokyklinio ugdymo gairės*).

Tikslas, kurio siekia tėvai ir pedagogai, suprantamas vienareikšmiškai – padėti vaikams tapti unikaliu individu, asmenybe. „Apsiginklavus“ keliomis strategijomis, žinant tėvų pageidavimus, pedagogai gali padėti tėvams tapti puikiais partneriais ugdant ikimokyklinio amžiaus vaikus (*Metodinis leidinys priešmokyklinio ugdymo pedagogams, 2011*).

Dauguma tėvų nori žinoti, kokia yra ikimokyklinio ugdymo specifika. Jie pageidauja išsamesnės informacijos apie ugdymo programą, bendradarbiavimo galimybes. Lanksčios tėvų informavimo, įtraukimo į įstaigos gyvenimą formos stiprina abipusį supratimą, palengvina pedagogų darbą, suteikia abiem pusėms naudingų žinių. Rekomenduojamos tokios kokybiškos sąveikos strategijos:

- **Pozityvumas**

Pedagogai ir tėvai dažniausiai kontaktuoja spręsdami vaikų elgesio problemas. Siekdami konstruktyvesnių santykių, pedagogai turėtų dažniau su tėvais pasidalinti, pasidžiaugti sėkmės atvejais. Tai tėvams leis būti atsakingiesiems įžvelgiant ugdymo sritis, kuriose vaikui reikalinga pagalba.

- **Praktiškumas**

Įvairios ugdomosios medžiagos pristatymas, dalinimasis ja suteiks tėvams išsamesnių žinių apie ikimokyklinio ugdymo turinį. Vaiko ugdymosi problemų individualizavimas ir konkretūs praktiški patarimai tėvams, kaip jas spęsti – vienas kokybiško ugdymosi garantų.

- **Asmeniškumas**

Pedagogai dažnai neturi laiko informuoti tėvų apie kiekvieno vaiko pasiekimus, tačiau reikia atminti, kad ryšio tarp įstaigos ir šeimos pradžia bei tolimesnio plėtojimo sėkmę lemia informacija, kurią šeima gavo asmeniškai.

Vaikų darželių programoje „Vėrinėlis“ (1995), svarbiausias vaikų ugdymo darželyje tikslas – bendradarbiaujant su šeima, puoselėti visas vaiko galias, lemiančias vaiko asmenybės vystymosi ir jo integracijos į visuomenę (socializacijos) sėkmę. Tai reiškia, kad:

1. Sudaryti kuo palankiausias sąlygas perimti tautos dvasinės kultūros pagrindus (dorovinius, estetinius, komunikacinius ir t.t.);
2. Saugoti ir stiprinti fizinę ir psichinę vaiko sveikatą, puoselėti jo prigimtį, tenkinti svarbiausius poreikius: judėjimo, fizinio ir psichinio saugumo, bendravimo, pažinimo, asmeninio vertingumo, saviraiškos;
3. Ugdyti psichines vaiko galias (intelektines, emocijų, valios), stimuliuojant asmenybės pagrindų formavimąsi, puoselėjant jos individualumą, iniciatyvumą, kūrybiškumą.

Tinkamas auklėtojos bendradarbiavimas su tėvais padeda sukurti vaiko ugdymuisi palankią aplinką, išvengiama tėvų ir darželio pedagogų požiūrio į vaiką skirtingumo; vaikas mato gražaus bendravimo pavyzdį, palaikantį tėvų ir auklėtojų autoritetą (Vėrinėlis, 1993). Vaikų darželių programoje pabrėžiama, kad „vaiko asmenybės formavimosi sėkmę gali laiduoti tik tarpusavio pasitikėjimu ir pagarba grįstas šeimos ir darželio bendradarbiavimas (Vėrinėlis, 1995, I, p.144).

1.3. Ikimokyklinės įstaigos pedagogų ir šeimos bendradarbiavimo būdai ir formos

Šeima ir ikimokyklinės įstaigos yra įvardijamos kaip vaikų švietimo ir socializacijos pagrindas. Pedagogai ir tėvai turi tapti ugdymo proceso partneriais. Nuolatos vaikų darželio pedagogai turi domėtis šeimos gyvenimu. A.Gučas, teigė, „Kuo intensyvesnis bus bendradarbiavimas ir stipresni ryšiai su šeima, lengviau ir sėkmingiau ikimokyklinė įstaiga galės įkūnyti savo uždavinius“ (A. Gučas, 1994, p. 65). Dėl svarbios abipusės šeimų ir ikimokyklinės įstaigos atsakomybės, rengiant vaikus gyvenimui, kurti santykių darnumą tarp šeimos ir ikimokyklinės įstaigos nėra visada lengva.

Šeima ir ikimokyklinė įstaiga bendradarbiauja remdamosios šiais motyvais:

1. Ikimokyklinės įstaigos ir šeimos turi bendrą interesą ir įsipareigojimą paremti vaikų švietimą ir auklėjimą.
2. Vaikų vystymasis ir švietimas turėtų būti neatskiriama bendro šeimos, darželio ir bendruomenės gyvenimo dalis (J.L. Epstein, 1992).

Šie motyvai per pastaruosius tris dešimtmečius tapo labai svarbūs, dėl to stengiamasi įtraukti šeimą į vaikų ugdymą. Šiandien šeimos įtraukimo į vaikų ugdymą programos dar labiau akcentuoja šio proceso svarbą vaikui, suteikia auklėjamąsias ir visuomenines paslaugas visai šeimai.

Šeimos ir ikimokyklinės įstaigos bendradarbiavimo tikslai, pasak K. Stankevičienės (2003), turėtų būti aptarti vaikui pradėjus lankyti ikimokyklinę įstaigą. Vaiko tėvai informuojami apie įstaigos programą, jos tikslus ir uždavinius. Ikimokyklinę įstaigą lanko vaikai iš įvairių šeimų, todėl tai ypač įpareigoja ugdymo instituciją ir ypač pedagogus siekti šių bendrų tikslų:

- Susipažinti su šeimos socialine, kultūrine aplinka, ugdymo tradicijomis;
- Atskleisti tėvams vaiko ugdymosi ikimokyklinėje įstaigoje ypatumus;
- Stengtis sudaryti vaikui tokias sąlygas, kad jis saugiai jaustųsi tiek namie, tiek darželyje;
- Tapti ugdymo proceso partneriais.

Bendruomenės centrai, pagalbos grupės, socialinio darbo agentūros, firmos, miesto ir privačios grupės yra prašomos dirbti su auklėtojais ir tėvais, paremti vaikų darželius, šeimas.

I. Leliūgienė (1977), pateikia tris šeimos įtraukimo į vaikų ugdymą modelius:

1. **Šeimos modelio poveikis.** Ikimokyklinės įstaigos darbuotojai ateina pas vaiką į namus. Auklėtoja, lankydamasi jo namuose, gali geriau pažinti vaikus ir šeimą. Pati pirmoji pažintis su šeima ir auklėtiniu turėtų būti prieš vaikui besirengiant lankyti darželį. Auklėtojos apsilankymo tikslas – susipažinti su vaiko gyvenimo sąlygomis ir sužadinti mažyliui norą lankyti darželį, taip pat įtikinti, kad jis darželyje yra laukiamas ir reikalingas. Šitoks apsilankymas gali turėti didelės įtakos toliau bendraujant auklėtojai, vaikui ir tėvams. Vėliau auklėtoja apsilanko vaiko namuose, kai jis jau pradėjęs lankyti darželį, bendrauja su tėvais, pasakoja, kaip sekasi jų vaikui. Anot J. Litvinienės (1990), rekomenduojama pas vaiką į namus ateiti du kartus per metus.
2. **Ikimokyklinės įstaigos poveikio modelis.** Tėvai savo noru dirba darželyje kartu su darželio darbuotojų kolektyvu. Tokiu būdu efektyviai susiejama namų ir ikimokyklinės įstaigos aplinka.
3. **Bendruomenės poveikio modelis.** Bendruomenės resursai yra panaudojami ikimokyklinių įstaigų ir šeimų poreikiams.

Siekiant užtikrinti kryptingą vaikų ugdymą būtina į ugdymo procesą įtraukti ir tėvus, nuosekliai juos informuojant. Atsižvelgiant į šiuolaikinio pasaulio kaitą, svarbu įvertinti teikiamos informacijos kokybę ir apibrėžti informacijos pobūdį ir sklaidą kiekvienam lygmeniui. Nes kiekvienu lygmeniu (ministerijos, savivaldybės, ugdymo institucijos) naudojami skirtingi informavimo, bendravimo ir bendradarbiavimo būdai ir formos. Skirtingų lygių informacija skirtingiems visuomenės sluoksniams yra nevienodai aktuali. Tad ryškėja naujas pedagogo vaidmuo – būti tarpininku tarp šių institucijų perteikiant informaciją vartotojui – šeimai (A. Juodaitytė, 2008).

Ir jau nuo pirmųjų vaiko buvimo ikimokyklinėje įstaigoje dienų pedagogui reikėtų informuoti tėvus apie vaiko ikimokyklinio ugdymo sampratą, ugdymo būdus ir formas. S. Montvilaitė (2004), nurodo tokius informavimo būdus:

- Tėvų susirinkimuose plačiau supažindinti tėvus su žaidimais ir kitais ugdymo metodais, kurie jiems atskleistų didelės žaidimo galimybes ugdant ikimokyklinio amžiaus vaikus;
- Fiksuoti ugdomąją veiklą grupėje;
- Kviesti šeimos narius dalyvauti darželio, grupės gyvenime;
- Organizuoti individualius pokalbius;
- Organizuoti tėvų apklausas;
- Siekti, kad tėvai lankytųsi grupėje;
- Rengti bendradarbiavimo sutartis;
- Skelbti informaciją skelbimų lentoje.

Tad pedagogai, dirbdami savo darbą, taiko daug įvairių bendradarbiavimo formų ir būdų. Kuria formą ir kada taikyti, O. Monkevičienė (2008) siūlo rinktis pačiam pedagogui atsižvelgiant į šeimos kultūrą. Autorė pateikia du tėvų bendradarbiavimo būdus:

1. Neformalųjį (pokalbiai atvedus ir pasiimant vaiką, žinutės ir užrašų knygutės, skelbimų lentos, informaciniai laiškai);
2. Formalųjį (susirinkimai, lankymasis šeimose, tėvų lankymasis grupėje, tėvų ir vaikų bendra veikla darželio renginiuose).

J. Litvinienė (2002) teigia, kad šeimos ir darželio ugdomasis objektas yra vaikas. Tai bendradarbiavimo turinį sudaro temos susijusios su ikimokyklinio amžiaus tarpsniu. Kiekvienas vaikas vystosi individualiai, tačiau visi vaikai pereina amžiaus tarpsnius, kuriuose formuojasi kiekvienam amžiui būdingos savybės. Į tai atsižvelgiant pedagogai formuoja pedagoginio tėvų švietimo turinį. J. Litvinienė, kaip ir O. Monkevičienė išskiria du tėvų bendravimo būdus: formalų ir neformalų:

Neformalus su šeima bendravimo būdas:

- pokalbiai atvedant ir pasiimant vaikus;
- trumpos rašytinės žinutės;
- užrašai keliaujantys iš darželio į namus ir atgal;
- skelbimų lenta grupėje;
- informaciniai laiškai;
- parodėlės;

- padėkos.

Formalus su šeima bendravimo būdas:

- apsilankymai šeimoje;
- šeimos dalyvavimas grupės veikloje;
- atvirų durų dienos;
- tėvų dalyvavimas ugdymo procese;
- informacinio pobūdžio susirinkimai;
- pedagogų ir tėvų organizuojami grupės tėvų susirinkimai, seminarai;
- tėvų komiteto veikla, įvairinant grupės ir įstaigos gyvenimą.

R. Dobranskienės (2002) teigimu, ikimokyklinės įstaigos darbo su tėvais formos yra įvairios: tėvų dalyvavimas įstaigos taryboje, grupių tėvų tarybų veikla, tėvų susirinkimai, edukologinio švietimo užsiėmimai tėvams, pedagoginės konsultacijos, renginiai, šventės. Kiekviena ikimokyklinio ugdymo įstaiga ieško savo sistemos, tačiau ugdymo rezultatus lemia bendradarbiavimo nuoširdumas, abipusis pasitikėjimas, bendravimo kultūra, abipusis suinteresuotumas vaiko ateitimi.

Anot D. Baranauskienės (2000), ikimokyklinė įstaiga turi tapti ne objektu, kurį kas nors tvarko iš aukščiau, o subjektu – veikėju su savo veidu ir tradicijomis. Bendradarbiavimas turi būti grindžiamas ne vienpusiška informacija, bet dalijimusi patirtimi. Tėvai įstaigoje turėtų būti ne svečiai, o bendruomenės nariai. Bendrauti su tėvais reikia taip, kad jie nesijaustų tik vykdančios švietimo ugdymo įstaigos instrukcijas, o rodytų iniciatyvą, įsitrauktų į konkrečią veiklą.

Pedagogų ir vaikų tėvų bendradarbiavimo formas R. Kontautienė (2000) skirsto į dvi pagrindines grupes: individualias ir kolektyvines. Šiandieninėje švietimo įstaigoje dažniausiai taikomos šios individualios pedagogų bendradarbiavimo su tėvais formos:

- individualus iš anksto suplanuotas pokalbis su vaiko tėvais švietimo įstaigoje;
- susirašinėjimas laiškais;
- pokalbiai telefonu;
- kasdieniai iš anksto neplanuoti pašnekesiai atėjus tėvams parsivesti vaiko iš ugdymo įstaigos.

Gerai žinodami pagrindinius vaiko ugdymo tikslus, pedagogai išskiria tokius bendradarbiavimo su šeima formas: apsilankymai namuose, tėvų apsilankymai grupėje, atvirų durų dienos,

individualios ir grupinės tėvų konsultacijos, diskusijos ir disputai, individualūs pokalbiai su tėvais, kasdienis bendravimas atvedus ir pasiimant vaiką, informacinė sklaida, pozityvūs santykiai su tėvais, tėvų susirinkimai, konferencijos, nuolatinis tėvų informavimas apie vaiko gyvenimą ikimokyklinėje ugdymo institucijoje, bendras tėvų, vaikų ir pedagogų šventės, renginiai, anketavimas, visuomeninė tėvų veikla, tėvų komitetas.

Apsilankymai namuose. Pirmasis vaiko apsilankymas namuose turi būti dar vaikui rengiantis lankyti ikimokyklinio ugdymo instituciją. Tikslas – ir žvalgomasis, ir aiškinamasis, t.y. susipažinti su būsimo ugdytinio šeima, jos gyvenimo sąlygomis ir šeimos dvasiniu nusiteikimu. Taip pat supažindinti vaiko tėvus su ikimokyklinės įstaigos darbu, reikalavimais, dienos ritmu. Pirmasis apsilankymas šeimoje turi baigtis tik pažinties užmezgimu ir tėvų pasitikėjimo užkariavimu. Antrą kartą auklėtoja užsuka pas tėvus jau vaikui pradėjus lankyti ikimokyklinę įstaigą. Visada reikia informuoti tėvus apie vizito tikslą ir kiek laiko tai užtruks. Apsilankymų šeimose uždaviniai:

- pažinti šeimą, susipažinti su vaikų auklėjimo šeimoje būdais;
- tirti vaiko gyvenimo ir jo auklėjimo šeimoje sąlygas;
- geriau pažinti patį vaiką, išsiaiškinti jo auklėjimo sunkumų priežastis;
- panaudoti teigiamą vaikų auklėjimo šeimoje patirtį;
- atrasti kelią į tėvų širdis, užmegzti su jais glaudesnį kontaktą.

Šių uždavinių sprendimo sėkmė priklauso nuo auklėtojos pedagoginio išsilavinimo, patirties, asmenybės savybių, pedagoginės kultūros, takto (*V.Glebuviene, A.Grabauskienė, Z. Kontautienė, 1990*).

Tėvų apsilankymai grupėje. Mokslininkai K. A. Hansen, R. K. Kaufmann, S. Saifer (1997), aiškina, jog labai svarbu, kad atvedę vaiką į ikimokyklinio ugdymo instituciją, tėvai jau nuo pirmo susitikimo auklėtojos būtų raginami aktyviai įsijungti į grupės veiklą. Visą laiką ir visais būdais auklėtoja turi pabrėžti, kad tėvai – neatskiriama vaikų ugdymo proceso dalis, nes jie geriausiai pažįsta savo vaikus ir gali daugiausia jiems duoti. Šeimos nariai tai supras, jeigu auklėtojos pagarbiai ir atvirai tarsis dėl programos koncepcijos, veiklos planų ir priemonių, bei atskirų uždavinių įgyvendinimo. Metų pradžioje tėvams būtina akcentuoti, kad jie visada laukiami ir kviečiami dalyvauti grupės veikloje.

Tėvų susirinkimai. Viena iš šeimos ir ikimokyklinių įstaigų bendradarbiavimo formų yra tėvų susirinkimas. Į tėvų susirinkimą ateina skirtingų profesijų jaunos ir vyresnės moterys, šeimos tėvai. Auklėtojai išskyla nelengvas darbas - siekti lygiavertės partnerystės. Labai svarbu, kad susirinkime dalyvautų kuo daugiau tėvų. Manau, kad tai priklauso ne tik nuo tėvų pareiškimo, bet ir nuo to,

kaip tėvai yra kviečiami į susirinkimą. Tai gali būti ne tik paprastas skelbimas lentoje, kviečiantis tėvus į susirinkimą, nurodant jo datą bei dienotvarkę.

Tėvų susirinkimai rengiami dėl kelių priežasčių. Metų pradžioje pedagogas susitinka su tėvais, prisistatytų pačios ir supažindintu su metų programa, grupės aplinka. Vėlesniuose susirinkimuose pedagogai dalijasi informacija ir aptaria vaikų pasiekimus, aptiriamos sritys, kurioms reikia skirti papildomo dėmesio, drauge planuojama, kaip sukurti geriausią ugdymo aplinką (*E. R. Daniels, 2000*).

S. Dapkienė (2003), nurodo, kad pedagogas organizuodamas susirinkimus turi tinkamai numatyti jų laiką. Autorė rekomenduoja laiko pasirinkimą pasitarti kartu su tėvais iš anksto.

D. Trister Dodge ir kt. (2007), teigia, kad pedagogas susirinkimams turi ruoštis iš anksto, nes taip bus daugiau pasiekta ir suteiks daugiau emocijų vaikams ir jų artimiesiems. Pedagogas turėtų apgalvoti, ką žino apie tėvus ir kas jiems labiausiai rūpėtų.

A. Dumčienės (2004) teigimu, susirinkimo tikslas – kurti savarankišką tėvų bendruomenę. Pedagogui, perteikiančiam pedagoginę, psichologinę vaikų auklėjimo išmintį, labai svarbu teisingai perteikti rekomendacijas ar taisykles, kuriomis tėvai galėtų naudotis.

Individualios ir grupinės tėvų konsultacijos. *Individualios konsultacijos* gali būti epizodinės ir reguliarios. Reguliarios konsultacijos iš anksto numatomos metiniame darbo plane, aptiriamos su įstaigos pedagogais, direktore, med. slaugytoja. Temas gali pasiūlyti ir patys tėvai. Tuo tikslu tėvų lentoje kabinama dėžutė klausimams ir prašoma, kad tėvai per tam tikrą laiką surašytų, kas juos labiausiai domina sveikatos, auklėjimo, priežiūros bei kitais klausimais. Reguliarioms konsultacijoms reikėtų pasirinkti aktualiausius vaikų auklėjimo klausimus. Jas gali vesti kompetentingas tuo klausimu asmuo (med. slaugytoja, logopedas, muzikos vadovas ir net patys tėvai).

Grupinės konsultacijos – kolektyvinio darbo su tėvais forma. Jos nuo individualių skiriasi tuo, kad čia konsultuojama vienu kuriuo nors klausimu iš karto keletas tėvų ar šeimų, kurioms iškyla tokios pat problemos. Jos turėtų būti organizuojamos labai apgalvotai, diferencijuojant bendravimą ir bendradarbiavimą su atskiromis šeimomis (pvz. šeima be tėvo). Individuali konsultacija yra intymesnė – galima nuodugniau išnagrinėti rūpinimą vaiko ugdymo problemą. Per grupinę konsultaciją svarstomi bendri klausimai, ir į ją susirenka kelių vaikų tėvai, todėl jie gali pasidalinti patirtimi (*V. Glebuviene, A. Grabauskienė, Z.Kontautienė, 1990*).

Atvirų durų dienos. Tėvai stebėdami ugdymo procesą, papildomo ugdymo užsiėmimus gali geriau suvokti kasdieninį įstaigos gyvenimą, geriau suprasti ir įvertinti pedagogo darbą, bendravimo su vaikais stilių, geriau pažinti savo vaikus, kartu pergalvoti savo pareigas vaikams.

Taip pat šis būdas duoda didelę naudą vaikams, nes jie mano, kad suaugusieji dirba kartu bendriems tikslams. Atvirų durų dienos turėtų būti reguliarios, periodiškos, tada tėvai taps ne svečiais, o ugdymo proceso dalyviais (*S. Dapkienė, 2003*).

Organizuojant atvirų durų dienas reikėtų apgalvoti, ką tėvai veiks grupėje – tai yra sudaryti tos dienos programą.

Pedagogas turi paaiškinti tėvams, kad svarbiausias tikslas yra suteikti jiems galimybę sužinoti apie tai, kas vyksta grupėje. Jei šeimos nariai, dalyvaudami grupės veikloje, patirs teigiamų emocijų, jie norės ir vėl ateiti. Padėti savo vaikui augti – svarbiau nei atlikti tam tikras užduotis (*D. Trister Dodge ir kt., 2007*)

Pozityvūs santykiai su tėvais. M. Teresevičienė ir G. Gedvilienė (1999), teigia, kad sąveikoje tarp asmenų turi būti ir bendrumas, paremtas visiems aktualiu bendru tikslu. Jausdamiesi psichologiškai saugūs, grupės nariai laisviau ir dažniau reikš savo idėjas, požiūrius, dalinsis savo patirtimi. Tad aplinka, kurią sukuria pedagogas ir būdai, kuriais pristato savo tikslus ir veiklą, leis tėvams gerai jaustis. Svarbu, kad tėvai įžengę į įstaigos pastatą, grupę, suvoktų, jog čia užteks vietos ir jiems.

D. Trister Dodge ir kt. (2007), nurodo, kaip tėvams sukurti malonią aplinką:

- Įėjimas turėtų būti tvarkingas – dekoratyviniai elementai, gėlės, paveikslai, ar vaikų standai.
- Kiekvienai šeimai turėtų būti įrengtos „pašto“ ar pranešimų dėžutės, kuriose pedagogai gali patalpinti įvairią informaciją, kvietimus.
- Skelbimų lenta nuolat atnaujinama informacija apie grupės veiklą, vykstančius susitikimus ir bendruomenės renginius.
- Matomoje vietoje turėtų būti įrengta pasiūlymų dėžė ir pasirūpinti, kad šalia būtų popieriaus ir rašymo priemonė.
- Nuotraukų stendas suteiks tėvams džiugių emocijų.
- Lankomumo lapas, kuriame šeimos nariai pasirašo, kas rytą atveda vaiką. Vaikai gali „pasirašyti“ ant kito lapo.
- Pasiūlyti informacijos tėvams.
- Iškabos, kurios nurodo, ką vaikai veikia kiekvienoje veiklos erdvėje ir kaip suaugusieji gali jiems padėti.

Nuosekliai naudojamos tėvų švietimo formos sudaro pedagogams galimybę geriau pažinti ugdytinių tėvus ir įtraukti juos į ugdymo procesą (*D. Trister Dodge ir kt., 2007*).

Individualūs pokalbiai. Bene lengviausiai prieinama bendravimo su tėvais forma yra individualūs pokalbiai. Atsižvelgdama į dienos režimą, per rytinį priėmimą ir vakarinį vaikų

išsivedimo laiką auklėtoja turi skirti laiko neformaliai bendravimui su tėvais - tai yra individualiems pokalbiams. Nuo pirmosios pažinties su tėvais, nuo auklėtojos pokalbio turinio, elgesio priklauso tolesni santykiai su tėvais. Ypač pedagoginio takto reikia sakant tėvams apie vaiko trūkumus. Šiuo atveju auklėtoja privalo būti ypač taktiška, saikinga, net atsižvelgti į tėvų nuotaiką. Tiek baigiant pokalbį, tiek viso bendravimo eigoje, pedagogas turi būti pakantus, mokantis pagarba atsakyti net į nepagarbą. Tokio pokalbio sėkmė priklauso nuo mokėjimo klausyti, įsijausti į kito žmogaus mintis ir jausmus, suprasti kito žmogaus minčių ir jausmų prasmę ir reikšmę jam. Klausydama ir kalbėdama auklėtoja turi sugebėti pažvelgti į problemą tėvų (net vaiko) akimis, suprasti jų jausmus, nes tiek tėvų, tiek ugdytinių visai kitoks pasaulis, kiti interesai ir vertybės. Taigi, pokalbiai – prieinamiausia su tėvais bendravimo forma, bet ji, turbūt, ir sunkiausia (*O. Monkevičienė, 1993*).

Kasdienis bendravimas, atvedus ir pasiimant vaiką. Pirmiausias ir paprasčiausias ikimokyklinės įstaigos ir šeimos kontaktas užsimezga su tėvais, kai jie atveda vaiką į darželį (*A. Gučas, 1994*). Nors labiausiai užimtas dienos metas yra rytas, o po to – vakaras, kai tėvai atveda ir pasiima vaikus iš ikimokyklinio ugdymo institucijos, vis dėl to tai patogiausias laikas pasikalbėti su tėvais. Tuo metu su tėvais galima aptarti šios dienos veiklą, vaikų sėkmes ir nesėkmes, pasidalinti mintimis dėl tolimesnių susitikimų ar renginių. Tuo metu tėvai gali pasikalbėti su kitų vaikų tėvais, užduoti jiems rūpimus klausimus darželio darbuotojams, nevaržomi pasidalinti mintimis.

Auklėtojoms dienotvarkėje derėtų iš ryto ir vakare palikti laisvą pusvalandį, kad tėvai ir vaikai galėtų pažaisti ir pabendrauti. Šis laikas ilgainiui turi tapti pastovia dienos ritmo dalimi. Kiekvieną dieną pasitikdama vaikus, auklėtoja turi kviesti tėvus pasidalinti mintimis ir išklausyti kitos svarbios informacijos (*K. A. Hansen, R. K. Kaufmann, S. Saifer, 1997*).

Informaciniai laiškai. Laiškai – tai vienas iš bendravimo su šeima formų. Kas dvi savaites ar kas mėnesį siunčiami laiškai padės visiems tėvams gauti pakankamai informacijos apie ugdymo programą. Laiško tikslas ar jame aptariamos temos gali skirtis ir užpildyti tas spragas, kurios lieka bendraujant kitais būdais.

Skelbimų lenta. Jos naudojamos informuoti vaikų šeimas apie ikimokyklinio ugdymo institucijos įvykius. Informacija skelbimų lentose gali būti skirta specialiai vaikų tėvams apie numatomus susitikimus, bendrą tėvų ir vaikų veiklą, dienotvarkę, kvietimus savanoriams padėjėjams, instrukcijas jiems. Jos tinka pateikti konkrečiai informacijai apie vaiko vystymąsi, mitybą, bei kitus dalykus. Čia galima skelbti asmenines žinutes, pavyzdžiui padėką mamai ar tėveliui. Skelbimų lentoje galima parodyti, kas darželyje veikiama. Čia galima pakabinti vaikų meninės kūrybos pavyzdžius, pasakojimus apie iškylas gamtoje, vaikų šeimos narių, bei jų naminių

gyvūnėlių nuotraukas. Skelbimų lentoje pateikta informacija gali pakartoti ir pabrėžti tai, kas jau buvo minėta kitaip bendraujant (*P. A. Caughlin, K. A. Hansen, D. Heller ir kt., 1997*).

Disputai ir diskusijos. Pedagogai teigia, kad kiekviena šeima turi savo gyvenimo stilių, savaip sprendžia vieną ar kitą iškilusią problemą, turi savo vertybes, gyvenimo tikslus, savitą požiūrį į vaikų auklėjimo klausimais. Tačiau ne visų tėvų problemų sprendimai vaikų auklėjimo klausimais yra teisingi. Todėl pedagogo uždavinys, ne tik išsiaiškinti, kokius reikalavimus tėvai kelia vaikams, kaip vertina įvairius jų poelgius, bet ir versti juos susimąstyti, jei jų vertinimai, požiūriai yra teisingi. Šias problemas padėti spręsti gali disputai ir diskusijos. Disputas – tai probleminis pokalbis, kuriuo siekiama bendro sprendimo, teisingų išvadų ir apibendrinimų. Kad disputas nevirstų tuščiu ginču, „nepaimtų viršaus“ klaidingos pažiūros, neteisingi vertinimai, organizuojant disputą, reikia iš anksto gerai apgalvoti svarbiausius pasirengimo etapus (*S. Dapkienė, 1993*).

Konferencijos. Konferencijos – tai tokia darbo su šeima forma, kai nuodugniau nagrinėjama viena kuri pedagoginė problema. Paprastai jos organizuojamos tada, kai įvairiomis formomis su tėvais buvo nagrinėtas vienas kuris nors ikimokyklinio ugdymo įstaigos programos skyrius, pavyzdžiui, estetinis auklėjimas, savarankiška vaikų meninė raiška.

Konferencijos tikslas – paskleisti gerą patirtį pasirinktu klausimu. Konferencijai rengiamasi iš anksto. Konferencijos metu tėvai gali pasidalinti mintimis ir rūpesčiais. Vaikai gali demonstruoti tėveliams savo sugebėjimus: žaisti vaidybinius žaidimus, šokti, dainuoti, deklamuoti. Į konferenciją tikslinga pasikviesti vieną ar kelis kompetentingus asmenis, nagrinėjamos temos specialistus (*V. Glebuviene, A. Grabauskienė, Z. Kontautienė, 1990*).

Visuomeninė tėvų veikla. Įvairių profesijų tėvai: dailininkai, menininkai, psichologai, medikai ir kiti, kurie pagal specialybę gali suteikti naudingų žinių apie vaikus, gali būti kviečiami skaityti paskaitas kitiems tėvams, gali būti organizuojamos diskusijos tėvus dominančiais klausimais (jų tema galėtų būti ne vien vaikų ugdymas). Tėvai galėtų organizuoti darželio auklėtinių tėvams įvairius renginius, nebūtinai susijusius su vaikų darželio darbu ar vaikų ugdymo klausimais (*V. Gražienė, R. Rimkienė, 1991*).

Tėvų komitetas. Kad vaikų ugdymo programa vyktų sklandžiai, būtina steigti tėvų komitetus. Jų nariais tampa tėvai, o kartais ir ikimokyklinio ugdymo institucijos bendruomenės nariai. Tėvų komitetas jungia ikimokyklinę įstaigą, tėvus, visuomenę ir padeda auklėtojoms, kaip geriau įgyvendinti ugdymo programas. Tėvų komitetas renkamas bendrame tėvų susirinkime vieniems metams. Tėvų komiteto dėka tėvai aktyviau dalyvauja visose ugdymo programos stadijose-nuo planavimo iki įgyvendinimo. Tėvai išmoksta planuoti ir rengti susirinkimus, administruoti, ieškoti finansavimo galimybių, dirbti komitete (*P. A. Caughlin, K. A. Hansen, D. Heller ir kt., 1997*).

Anketavimas. Norint pažinti vaiką, reikia gerai pažinti šeimą. Tuo tikslu kiekvienais metais tėvams pateikiamos anketos. Anketavimas leidžia vienu metu gauti iš tėvų daug informacijos: greičiau ir išsamiau susipažįstame su vaiku ir jo šeima, sužinome tėvų nuomonę ugdymo klausimais. Pvz.:

1. Duomenys apie vaiką (vardas, pavardė, gimimo metai, mėnuo, diena, kalba, tarmė, kuria bendraujama su vaiku namuose).
2. Duomenys apie vaiko tėvus (tėvų išsilavinimas, darbovietė, pareigos, namų adresas, telefonai: mobilūs, namų, darbo);
3. Ko tėvai tikisi iš ugdytojų;
4. Kas vaikui gerai sekasi ir kur reikia jam padėti;
5. Tėvų pageidavimai, pasiūlymai.;
6. Tėvų pagalba grupei;
7. Vaiko individualumas (apibūdinkite savo vaiką, koks jis?).

Tai informacija apie vaikus, šeimą (ypač adresai, mobilūs tel. kurie reikalingi norint darbo metu susisiekti su tėvais ir kurie dažnai keičiasi) tėvų įrašai apie pageidavimus auklėtojoms, jų pasiūlymai, noro, geranoriška pagalba grupei. Atsakymai į pateiktus anketos klausimus ne tik duoda mums svarbią informaciją apie gyvenamąją vietą, tėvų išsilavinimą, požiūrį į vaikų ugdymą bei tėvų suvokimą apie ikimokyklinių įstaigų paskirtį, bet, kas pedagogams labai svarbu, padeda geriau ir greičiau pažinti ir suprasti vaiką, sužinoti, kuo jis labiausiai domisi, ką mėgsta ir ko ne, o taip pat išsiaiškinti vaiko sveikatos problemas. Tėvams pateikiamos ir kitokio pobūdžio anketos, norint išsiaiškinti tėvų nuomonę vienu ar kitu klausimu, o taip pat siekiant gauti įvairių pasiūlymų (*M. Teresevičienė ir G. Gedvilienė, 1999*).

Informacijos pateikimas. Sklandžiam bendradarbiavimui reikia skirti dėmesio ir objektyvios bei savalaikės informacijos pateikimui. Tėvai turi būti nuolat informuojami apie įstaigos darbo organizavimą, jos veiklos tikslus, ugdomosios veiklos uždavinius ir kryptis. Grupėje tėvai visada turėtų galėti lentoje perskaityti savaitės temos bendruosius uždavinius, susipažinti ir sužinoti ką vaikai šią savaitę sužinos, kokius kūrinėlius išgirs. Tėvų kampelyje turėtų būti vaikų darbų paroda (piešiniai, lipdiniai, aplikacijos darbeliai, lankstiniai), ji turi būti keičiama kas savaitę. Keletą kartų per mokslo metus siūloma surengti visų darbų parodą: tėvai gali pavartyti vaikų darbų aplankus, kur yra sukaupti visi vaikų piešiniai, aplikacijos (*K.A. Hansen, R. K. Kaufmann, S.Saifer, 1997*).

Renginiai. Bendrieji renginiai, šventės ir išvykos, kaip antai: spektakliai, popietės, vakaronės, kalendorinės šventės, tautinės šventės, mokslo metų pradžios ir pabaigos šventės, ekskursijos – gali būti organizuojama ir auklėtojų, ir tėvų iniciatyva. Dabartinis gyvenimo tempas verčia mus vis

bėgti, skubėti ir rodos, nelieka laiko netgi ir savo šeimai. Vaikai dažniausiai didžiąją dienos laiko dalį praleidžia darželyje, tėvai – darbuose, o šeimos susibūrimams belieka trumpi vakarai. Gerai, jei bent tas laikas skiriamas šeimai, vaikams, nes dažnai ir į namus nešamės darbo arba būnam tiek pavargę, kad norisi pabūti tik vieniems. Bet mažam vaikui - šeimos narių artumas būtinas, jis nesupranta „neturiu laiko“, „vėliau“. Kita vertus vaikas noriai lanko darželį, jaučiasi žymiai saugesnis, kai šilti ir draugiški ne tik vaikų ir auklėtojų, bet ir tėvų bei auklėtojų santykiai. Norėdamos nors kiek padėti šeimai tapti kiek artimesniais, o taip pat geriau pažinti vaiką, darželyje reikia organizuoti įvairius renginius, vakarones, kalendorines ir sporto šventes. Tėvams labai patinka vakaronės, nes jos ypač padeda geriau pažinti savo vaiką, pamatyti, koks jis būna kolektyve, tarp savo bendraamžių (*V. Glebuviene, A. Grabauskienė, Z. Kontautienė, 1990*).

Vygotskis L.S. (1991), pabrėžia, kad vaikams vakaronės - tai didžiulė pramoga, noras parodyti, ką jis pasiekė, išmoko, o svarbiausia - pamatyti tėvų akyse džiaugsmą, pasididžiavimą juo. Ir ne tik tai. Vakaronių metu vaikai su savo tėvais mokosi turiningai linksintis – čia jie kartu mokosi ar prisimena liaudies žaidimus, dainas, įvairių švenčių tradicijas ir papročius. Glaudesniam tėvų bei pedagogų bendradarbiavimui galima rengti iškylas, jos bus kartu organizuojamos, pasiskirstomi darbai, iškylos ne tik praplečia vaikų akiratį, bet kartu jos padeda geriau suprasti, pažinti vieni kitus, priartina pedagogą prie šeimos, kas ypač aktualu ugdant mažuosius.

Partnerystės su tėvais plėtojimas ir įrodymas jiems, kad jie atlieka svarbų vaidmenį ugdant vaikus, yra svarbus mūsų programos elementas. Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo programos sudedamosios dalys – žinojimas, kaip vaikai auga ir pažįsta pasaulį, ugdymo(si) aplinkos kūrimas, žinojimas, koks ugdymo(si) turinys tinka vaikams, ir pedagogo bei šeimos vaidmenų supratimas – padės pedagogams veiksmingai būti su vaikais, suteikiant jų raidai reikšmingos patirties (*Diane Trister Dodge ir kt., 2007*).

1.4. Ikimokyklinės įstaigos ir šeimos bendravimo ir bendradarbiavimo problemos

Pedagogai ir tėvai – dvi šalys, atsakingos už jaunosios kartos auklėjimą. Tačiau viena jų – auklėtojai turi reikalingą specialųjį išsilavinimą, o kita – tėvai – tokio išsilavinimo neturi, todėl pridaro nemažai vaikų auklėjimo klaidų. Šiandien susidariusi tokia atmosfera, kai abi pusės (tėvai ir pedagogai), atrodo, nelabai nori suprasti, koks iš tikro turi būti ikimokyklinės įstaigos ir šeimos bendradarbiavimas, kas, kiek ir kam turi padėti (*S. Dapkienė, 1994*).

Remiantis įvairių mokslininkų, pedagogų tyrimais, gyvenimo patirtimi, galima įvardinti tokias abiejų institucijų partnerystės problemas:

1. Reti ir netikslingi tėvų ir auklėtojų susitikimai. Autorės daugkartiniai tyrimai parodė, kad grupių auklėtojai tiek individualiomis, tiek ir grupinio darbo formomis dažniausiai aptaria ugdymosi klausimus, piniginius dalykus ir pan., o pedagoginiam švietimui bendra tėvų auditorija retai panaudojama. Kyla klausimas, kiek tai duoda tėvams naudos, kai tokių susirinkimų begalė.

2. Prastas tėvų požiūris į darželį. Galima drąsiai teigti, kad tėvai į auklėtojus žiūri vaiko akimis. Vaikai, ypač judresni, savo nusiskundimus (psichologinis teroras: šaukimas, kandžios pastabos ir pan.) parneša į namus. Kadangi jausmų niekas nusiūpti negali, tėvai stebėdami savo vaikus, išsiaiškina ir pedagogų elgesio trūkumus. Be to, šiuos trūkumus gali pabrėžti neapgalvoti tėvų susirinkimai, kai per juos auklėjimo problemos lieka neišspręstos, neaptartos.

3. Nepakankama tėvų pedagoginė kultūra. Nuo pedagoginio „broko“ visiškai apsisaugoti negali ir darni šeima. Vien tik sutarimo, švelnumo ir meilės vaikams – noro matyti laimingus dar nepakanka geram pedagoginiam rezultatui pasiekti. Neturėdami pedagoginės patirties, reikiamų žinių, tėvai kartais nesugeba efektyviai perteikti tuos puikius charakterio, pasaulėžiūros bruožus, kurie jiems, kaip asmenybės būdingi. Nepakankama pedagoginė kultūra neleidžia tėvams optimaliai išnaudoti šeimos auklėjamąjį potencialą.

4. Tėvų nenoras ar nesugebėjimas auklėti savo vaikų. Dažnai tėvų auklėjimas apsiriboja vaiko sveikatos ir mitybos klausimais. Kur kas mažiau rūpinimasi psichiniu bei dvasiniu vaiko vystymusi. Ir tik tada, kai vaikas pradeda netinkamai elgtis, tėvai pradeda ieškoti priežasčių.

5. Nesuderinti reikalavimai, kuriuos pedagogai ir tėvai kelia vieni kitiems. Yra tėvų, kuriuos dažnai baugina darželis, ypač tuos, kuriuos mokytojai ar auklėtojai gąsdino, barė, kaltino. Be to, kiekvienos šeimos tikslai ir vertybės skiriasi. Jie gali skirtis ir nuo pedagogų tikslų ir vertybių.

6. Neįvairios auklėtojo ir šeimos bendradarbiavimo, pedagoginio tėvų švietimo formos. Norint ugdyti tėvų bendravimo kultūrą, tobulinti šeimos narių tarpusavio santykius, norą daugiau sužinoti ir įvertinti savo kaip auklėtojo veiklą ir ateities perspektyvas, sudaryti sąlygas kolektyviai spręsti vaikų auklėjimo problemas reikalingos įvairios pedagoginio švietimo formos: klausimų – atsakymų vakarai, disputai, dalykiniai žaidimai, reglamentuotos diskusijos, atvirų durų dienos, konsultacijos, konferencijos ir kt.

S. Dapkienės (1994) teigimu, tėvų ir pedagogų pastangos bus veltui, jei jie nesujungs savo jėgų ir kartu nesinaudos tais metodais, kurie padėtų įgyvendinti jų geranoriškus siekius. Taigi aišku, kad, siekdami remti vaikų ugdymąsi ir tobulėjimą, tėvai ir pedagogai turi veikti išvien, negalima pasiekti gerų rezultatų atsiskyrus nuo šeimos, ypač tokiu metu, kai socialinėje aplinkoje ryškus laisvės ir

atsakomybės nesupratimas arba neteisingas interpretavimas. Visiems turi būti žinoma tiesa, kad yra sunkiausia perauklėti. Lengviau auklėti, išmokyti, bet ne perauklėti.

A. Hargreaves (1992), atkreipia dėmesį į galimas klaidas ir problemas, kurių reikėtų vengti norint užtikrinti sėkmingą tėvų įtraukimą į švietimo įstaigos veiklą. Pirmiausia, pernelyg siaurai suprantamas tėvų įtraukimas – kaip oficialių susirinkimų ar kitų švietimo įstaigos renginių lankymas. Antra – pernelyg maži švietimo įstaigos lūkesčiai. Trečia, netinkamas laiko planavimas. Dėl užimtumo tėvai dažnai negali susitikti su pedagogais įstaigos personalui tinkamu laiku. Ketvirta, neigiama tėvų patirtis ir psichologinės nuostatos, dėl kurių jie vengia kontaktų su pedagogais ir pedagoginiu personalu.

Sąveikaudamas su šeima, pedagogas turi laikytis tvirtos ir nuoseklios pozicijos ir vengti konfliktų bendradarbiaujant su šeima. Galimi konfliktų vengimo būdai:

- **Pasistengti suprasti šeimos narius.** Svarbu neskubėti daryti neigiamų šeimos ir vaiko vertinimų. Pirmiausia reikėtų pagalvoti, kodėl įvyko konfliktas, ir išsiaiškinti priežastis
- **Palaukti.** Pirmiausia pedagogas turėtų nuslopinti savo nuoskaudą ir pyktį. Kai praeina kiek laiko, situacija gali atrodyti ne tokia ir bloga. Palaukimas padeda nusiraminti ir ramiai įvertinti įvykius, priimti tinkamus sprendimus ir apgalvoti veiksmus.
- **Imtis iniciatyvos.** Reikia gerai jausti situaciją ir esant reikalui gebėti imtis iniciatyvos ir laiku kreiptis į šeimą.
- **Prisiimti kaltę.** Šeima patiki, „atiduoda“ vaiką pedagogo atsakomybei. Pedagogui reikėtų vengti epizodinių, trumpų pokalbių su šeimos nariais apie netikusį vaiko elgesį. Tai svarbu todėl, kad nuo tos akimirkos, kai šeima palieka vaiką pedagogo globai, pedagogas pats atsako už viską, kas vyksta grupėje.
- **Jei nepavyko išspręsti konflikto, pasikviesti trečiąjį asmenį.** Tai reikėtų daryti atsargiai, trečiasis asmuo turėtų būti palankus pedagogui ir informuotas apie konfliktą (*Metodinės rekomendacijos*).

Kuriant partnerystės santykius su tėvais, pedagogas turi stengtis, kad grupėje jie jaustųsi jaukiai ir būtų gerbiami. Reikia sukurti jaukią aplinką, tikslingai išdėstyti veiklos erdves ir priemones. Pirmieji susitikimai su vaikų tėvais yra puiki galimybė šiek tiek sužinoti vieniems apie kitus. Įtraukiant tėvus į ugdymo(si) veiklą, pedagogas parodo, kad su jais yra dalijamasi vaiko priežiūra, o jų idėjos yra vertinamos (*Diane Trister Dodge ir kt., 2008*).

Ikimokyklinės įstaigos ir tėvų dialogas – būtina sąlyga pažangiam vaiko ugdymui. Jeigu šeima ir darželis sugebės suderinti požiūrius į vaiką, jo poreikius, gebėjimus, kūrybines galias, jeigu šeima ir

pedagogai vadovausis tomis pačiomis gyvenimo vertybėmis – tiesa, gerumu, teisingumu, grožiu ir meile - , laimingi bus visi: vaikas, šeima, pedagogas (*A. Grabauskienė, 1994*).

2. ŠEIMOS IR IKIMOKYKLINĖS ĮSTAIGOS BENDRADARBIAVIMO EDUKACINĖS PRIELAIDOS UGDANT IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKUS, TYRIMO REZULTATAI

2.1. Tyrimo metodika ir organizavimas

Tyrimo tikslas - išsiaiškinti šeimos ir ikimokyklinės įstaigos bendradarbiavimo edukacines prielaidas.

Tyrimo instrumentas – siekiant kuo visapusiškiau išsiaiškinti kaip vyksta bendradarbiavimas tarp šeimos ir ikimokyklinės ugdymo įstaigos tolimesnei darbo problemos analizei buvo pasirinktas empirinis tyrimo metodas – anketinė apklausa. Savarankiškai išstudijavus su bakalauro tema susijusią mokslinę ir metodinę literatūrą buvo sudarytos dvi anketos: ikimokyklinės ugdymo įstaigos pedagogams (žr. 1 PRIEDAS) ir šios ugdymo įstaigos lankančių vaikų tėvams (žr. 2 PRIEDAS).

Tyrimas realizuotas pasitelkus šiuos metodus:

- Empirinius: pedagogų ir tėvų anketinė apklausa.
- Statistinius: anketinės apklausos duomenys, kurie apdoroti Microsoft Excel (2007 m.) kompiuterine programa.

Anketą pedagogams sudaro 12 klausimų (žr. 1PRIEDA):

1. *Ižanginė dalis*, kurioje krepiamasi į respondentą su tikslu dalyvauti tyrime, paaiškinamas šio tyrimo tikslas, pateikiama anketos pildymo instrukcija.
2. *Pagrindinė dalis*, 1-2 klausimai, skirti įvertinti demografinius duomenis.
3. *Baigiamoji dalis*, 3-12 klausimai, kuriose pateikiami probleminiai klausimai. Jais siekta išsiaiškinti, ką respondantai mano apie pedagogo bendradarbiavimo su šeima svarbą ikimokyklinėje įstaigoje.

9 klausime pateikiama kelių pakopų vertinimo skalė, kurioje išreikštas palinkimas į bendradarbiavimo dažnumą, pvz., (dažnai-kartais-retai-niekada).

Anketą tėvams sudaro 10 klausimų (žr. 2 PRIEDA):

1. *Ižanginė dalis*, kurioje krepiamasi į respondentą su tikslu dalyvauti tyrime, paaiškinamas šio tyrimo tikslas, pateikiama anketos pildymo instrukcija.

2. *Pagrindinė dalis*, 1-3 klausimai, skirti įvertinti demografinius duomenis.
3. *Baigiamoji dalis*, 4-10 klausimai, kuriose pateikiami probleminiai klausimai. Jais siekta išsiaiškinti, ką respondentai mano apie pedagogo bendradarbiavimo su šeima svarbą ikimokyklinėje įstaigoje.

7 klausime pateikiama kelių pakopų vertinimo skalė, kurioje išreikštas palinkimas į bendradarbiavimo dažnumą, pvz., (dažnai-kartais-retai-niekada).

Visi anketų klausimai yra svarbūs atliekamam tyrimui, nes padės suformuluoti galutines darbo išvadas, kurios galėtų būti naudingos ir pačiai organizacijai, kurioje buvo atliktas tyrimas.

Anketas sudaro šios klausimų rūšys:

- *Uždari dichotominiai klausimai* – tai klausimai, kuriuose iš kelių atsakymų prašoma pasirinkti tik vieną, o atsakymų kategorijos aiškiai numatomos;
- *Uždari multichotominiai klausimai* – tai klausimai, kuriose atsakymus reikia pasirinkti daugiau negu iš dviejų variantų;
- *Atvirieji klausimai* – tai klausimai, į kuriuos reikia parinkti atsakymus, geriausiai atspindinčius respondento nuomonę.

Tyrimo etika: Prieš pateikiant anketas, respondentams buvo paaiškintas atliekamo tyrimo tikslas, nurodyta kodėl svarbi kiekvieno respondento nuomonė, užtikrintas anketų anonimiškumas ir konfidencialumas.

Tyrimo imtis: 2012 m. balandžio mėn. buvo parengtos dvi anketos, viena - „X“ ikimokyklinės įstaigos pedagogams, antra – tėvams, kurių vaikai lanko „X“ ikimokyklinę ugdymo įstaigą. Anketinėje ikimokyklinės ugdymo įstaigos apklausoje dalyvavo 14 pedagogų. Iš viso buvo išdalinta 14 anketų. Teisingai užpildyta ir gražinta - 14. Anketinėje tėvų apklausoje dalyvavo 84 respondentai. Tėvams buvo išdalinta 100 anketų, gražinta – 84. Viso tyrime dalyvavo 98 respondentai.

Mokslinio tyrimo eiga buvo suskirstyta į **tris pagrindinius etapus:**

1. Pasiruošimas tyrimui ir tyrimo organizavimas;
2. Empirinių duomenų rinkimas;
3. Tyrimo duomenų apdorojimas.

2.2. Pedagogų ir tėvų nuomonių pasiskirstymas apie bendradarbiavimo edukacines prielaidas ugdant ikimokyklinio amžiaus vaikus

1 lentelė

Socialiniai – demografiniai duomenys apie tyrime dalyvavusius pedagogus (N=14)

DUOMENYS	SKAIČIUS	%
Tyrime dalyvavusių pedagogų darbo stažas		
Iki 5 metų	3	21
5-10 metai	0	0
11-15 metai	1	7
16-20 metai	4	29
Daugiau kaip 20 metų	6	43
Tyrime dalyvavusių pedagogų kvalifikacinė kategorija		
Auklėtoja	3	21
Vyr. auklėtoja	6	43
Auklėtoja metodininkė	5	36
Auklėtoja ekspertė	0	0

Tyrime dalyvavo 14 pedagogų. Respondentai buvo iš Šiaulių miesto „X“ ikimokyklinės ugdymo įstaigos, anketinė apklausa buvo anonimiška ir savanoriška. Bendras apklaustųjų pedagogų darbo stažas ~ 15 metų. 43% pedagogų įstaigoje dirba daugiau nei 20 metų, 21% pedagogų – neturintys 5 metų darbo stažo. 43% pedagogų kvalifikacinė kategorija – vyr. auklėtojai, 36% pedagogai, turintys auklėtojo metodininko kvalifikaciją, 21% pedagogas turi auklėtojo kvalifikaciją.

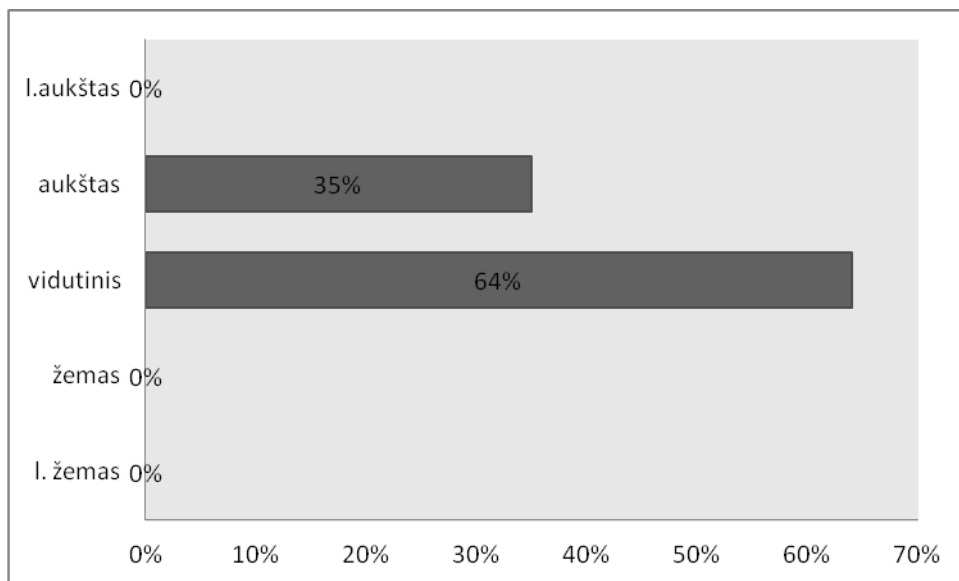
2 lentelėje matyti socialiniai – demografiniai duomenys apie tyrime dalyvavusius tėvus.

Socialiniai – demografiniai duomenys apie tyrime dalyvavusius tėvus (N=84)

DUOMENYS	SKAIČIUS	%
Ryšys su vaiku		
Mama	75	89%
Tėtis	7	8%
Globėja(s)	2	3%
Amžius		
18-22 m.	0	0%
23-27 m.	17	20%
28-32 m.	24	29%
33-38 m.	28	33%
39 m. ir daugiau	15	18%
Išsilavinimas		
Pagrindinis	2	2%
Vidurinis	14	17%
Profesinis	24	29%
Aukštesnysis	21	25%
Aukštasis	23	27%

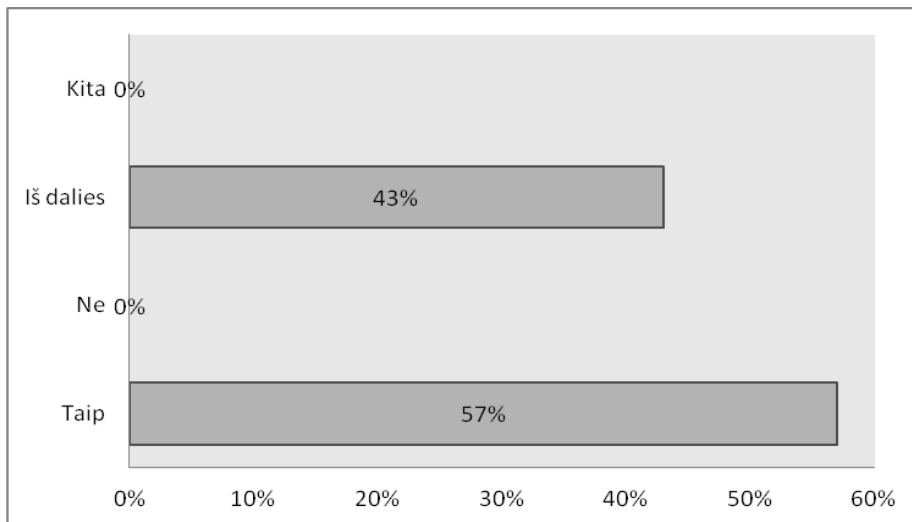
2 lentelėje matyti, kad dauguma 89% tyrime dalyvavusių tėvų yra mamos, 8% yra tėčiai ir 3% – globėjai. Apklaustųjų vidutinis amžiaus vidurkis ~ 30 metų. Iš jų 27% turi aukštąjį išsilavinimą, 25% aukštesnįjį, 2% – pagrindinį, 17% - vidurinį ir daugiausia respondentų turi įgiję profesinį išsilavinimą - 29%.

Pedagogų buvo paprašyta, išreikšti nuomonę apie pedagogų kompetentingumo lygį bendradarbiaujant su šeima, ar pedagogai kelia savo profesinį kompetentingumą darbo su šeima klausimais ir kokiais būdais dažniausiai tobulina savo kompetentingumą.

1 pav. **Pedagogų bendradarbiavimo su šeima kompetentingumo lygis (N=14)**

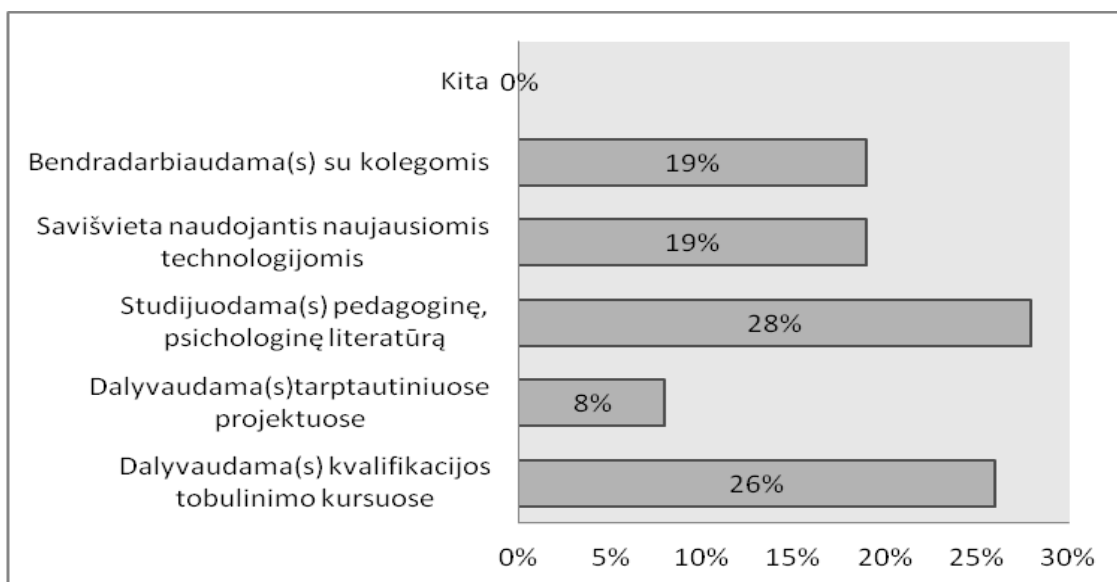
Atlikus tyrimą išryškėjo, koks yra pedagogų kompetentingumo lygis bendradarbiaujant su šeima, tai atsispindi 1 paveiksle. Nei vienas respondentas nenurodė, kad jų bendradarbiavimo su šeima lygis yra I. žemas ar žemas, tačiau neatsirado nei vieno respondento, kuris teigtų, kad jo kompetentingumo lygis yra I. aukštas. 64% respondentų nurodė, kad jų kompetentingumo lygis yra vidutinis, o 35% savo kompetentingumą apibrėžė, kaip aukštą.

2 pav. **Pedagogų profesinio kompetentingumo kėlimas (N=14)**

2 paveiksle galima pamatyti ar pedagogai kelia savo profesinį kompetentingumą darbo su šeima klausimais. 57% respondentai nurodė, kad kelia savo profesinį kompetentingumą, 43% respondentų kelia tik iš dalies. Tai leidžia manyti, kad jei visi respondentai keltų savo profesinį kompetentingumą darbo su šeima klausimais ne iš dalies, tai ir jų kompetentingumo lygis būtų aukštesnis nei vidutinis.

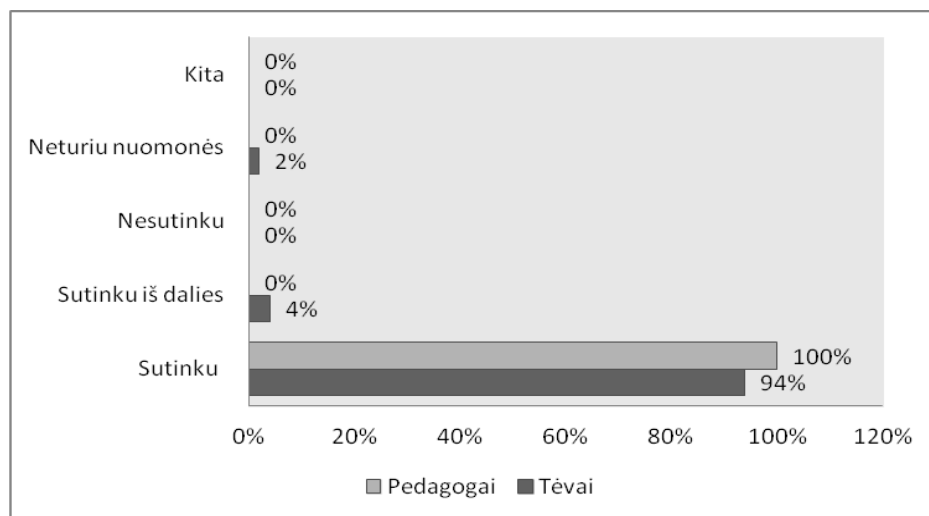
Pedagogų buvo paprašyta nurodyti, kokiais būdais kelia savo profesinį kompetentingumą (žr. 4 pav.).

3pav. **Pedagogų profesinio kompetentingumo kėlimo būdai (N=14)**

Kokiais būdais pedagogai dažniausiai kelia savo profesinį kompetentingumą galime matyti 3 paveiksle. 28% respondentų studijuoja pedagoginę, psichologinę literatūrą, 26% respondentų dalyvauja kvalifikacijos tobulinimo kursuose, 19% - bendradarbiauja su kolegomis, taip pat 19% respondentų naudojami naujausiomis technologijomis savišvietai ir 8% kelia savo profesinį kompetentingumą dalyvaudami tarptautiniuose projektuose.

Norint sužinoti apie šeimos ir ikimokyklinės įstaigos bendradarbiavimo būtinumą, reikėjo išsiaiškinti, ar pedagogai ir tėvai sutinka su teiginiu, kad **pedagogo ir šeimos bendradarbiavimas yra būtinas**. Analizuojant pedagogų ir tėvų nuomonę, ją palyginti, paveikslo duomenų rezultatai išskiriami į pedagogų ir tėvų. Tai pavaizduota 4 paveiksle.

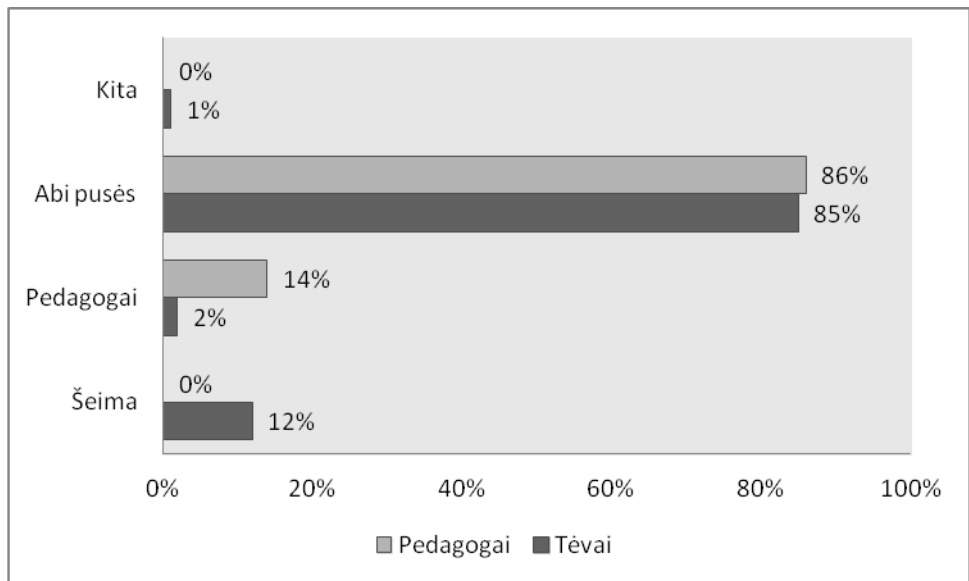

4 pav. Tėvų ir pedagogų nuomonė apie bendradarbiavimo būtinumą (N=98)

Tiriant abiejų respondentų grupių požiūrį į bendradarbiavimą tarp ikimokyklinės įstaigos ir šeimos būtinumą, tyrimo duomenys patvirtina, kad bendradarbiavimas yra būtinas. Tai parodo pedagogų nuomonę, visi pedagogai sutiko su teiginiu.

Iš apklaustųjų (N=84) tėvų, 94% sutiko su teiginiu, kad bendradarbiavimas yra būtinas, 4% sutiko iš dalies, 2% atsakė, kad neturi nuomonės.

Žemiau pateiktas 5 paveikslas, kuriame matyti visų respondentų nuomonė apie bendradarbiavimo iniciatyvą ikimokyklinėje įstaigoje, kas turi ją rodyti, tėvai, pedagogai ar abi pusės.

5 pav. Tėvų ir pedagogų nuomonė apie bendradarbiavimo iniciatyvos rodymą (N=98)

Ikimokyklinė ugdymo įstaiga turi inicijuoti bendradarbiavimą su ugdytinių tėvais, tačiau dirbant kartu, lengviau spręsti iškilusias problemas ir daryti įtaką vaikų pažangai. 5 paveiksle matyti, kad didžioji dalis pedagogų, 86% nurodė, kad bendradarbiaujant su ikimokykline ugdymo įstaiga iniciatyvą turi rodyti abi pusės, šeima ir pedagogai. 14% respondentų nurodė, kad iniciatyvą turi rodyti pedagogai.

Pateikus tą patį klausimą tėvams, matyti, kaip pasiskirstė jų nuomonė, 85% tėvų mano, kad iniciatyvą turi rodyti abi pusės, 12% tėvų mano, kad tai turi daryti pačios šeimos, 2% nurodė, kad tai turi atlikti pedagogai ir vienas respondentas atsakė, kad nežinantis, kas turi daugiau rodyti iniciatyvos bendradarbiaujant šeimai ar ugdymo įstaigai.

Analizuojant teiginį „**Bendradarbiavimas tarp šeimos ir ikimokyklinės įstaigos naudingas, nes:**” 3 lentelėje išryškėja penki pagrindiniai motyvai, pagal kuriuos abi respondentų grupės sprendžia apie bendradarbiavimo naudingumą. Analizuojant pedagogų ir tėvų nuomonę, ją palyginti, lentelės duomenų rezultatai išskiriami į pedagogų ir tėvų.

3 lentelė

Šeimos ir ikimokyklinės įstaigos pedagogų bendradarbiavimo naudingumas (N=98)

Bendradarbiavimo naudingumas	Ped. sk.	Proc.	Tėvų sk.	Proc.
Bendra veikla suartina tėvus ir vaikus	7	17%	21	14%
Bendras darbas suartina tėvus ir pedagogus	8	19%	23	16%

Pedagoginis procesas grindžiamas vienodais reikalavimais- didėja pedagoginio poveikio efektyvumas	8	19%	20	14%
Leidžia visapusiškai geriau pažinti ugdytinį	11	26%	17	12%
Lengviau padėti vaikui, kai pedagogai ir tėvai tariasi, konsultuojasi, diskutuoja	8	19%	63	44%

Bendradarbiavimas – vienas didžiausių žmogaus poreikių, nes tik bendraudami žmonės suartėja ir supranta vienas kitą. Jis padeda ugdyti asmeninę atsakomybę už savo veiksmus bei poelgius, įpratina atsižvelgti šeimos interesus ir norus. Kaip matyti iš 3 lentelės, 19% pedagogų nurodė, kad šeimos ir ikimokyklinės įstaigos bendradarbiavimas naudingas, nes tai lengviau padėti vaikui, kai pedagogai ir tėvai tariasi, konsultuojasi, diskutuoja. 26% pedagogų mano, kad bendradarbiaujant yra geriau visapusiškai pažinti ugdytinį, šiam teiginiui pritarė 12% tėvų. Glaudus ryšys tarp šeimos ir ikimokyklinės ugdymo įstaigos duoda teigiamų pokyčių ugdant vaiką, todėl labai svarbus bendradarbiaujant pedagoginis procesas grindžiamas vienodais reikalavimais, nes didėja pedagoginio poveikio efektyvumas. Tam pritarė 19% pedagogų ir 14% tėvų.

Šeima, pradėjusi leisti į ikimokyklinę ugdymo įstaigą savo atžalą, ugdymo misiją patiki lopšelio-darželio pedagogams, o pedagogai perėmimo ir puoselėjimo procese per bendradarbiavimo funkciją atsigręžia į vaiką ir šeimą. Tai matyti, kaip pasisako 19% pedagogų ir 16% tėvų už bendradarbiavimo naudingumą, kai bendras darbas suartina tėvus ir pedagogus. Teiginiui, kad bendra veikla suartina tėvus ir vaikus pritarė 17% pedagogų ir 14% tėvų.

Viena svarbiausių ugdymo įstaigos veiklos sričių yra sumanus, kūrybiškas, nuoširdus ir dalykiškas pedagogų bendradarbiavimas su ugdytinių šeimomis, panaudojant kuo įvairesnes bendradarbiavimo formas. Bendradarbiavimo su šeima formų ir jų dažnumo pasiskirstymas tarp respondentų grupių pateikiamas 4 lentelėje.

Tėvams taikomos pedagogų bendradarbiavimo formos ir jų dažnumas (N=98)

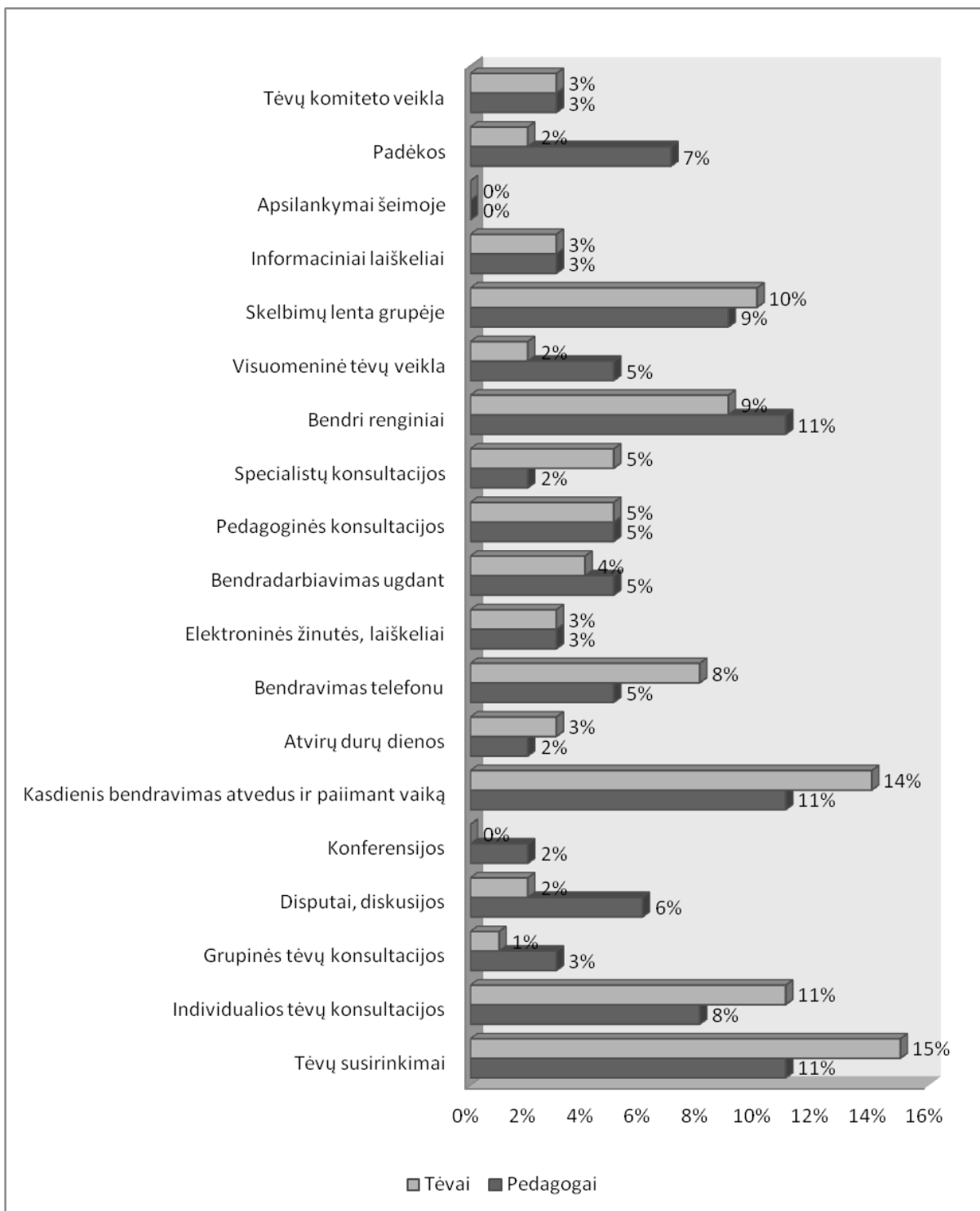
Bendradarbiavimo formos	Bendradarbiavimo dažnumas							
	Pedagogai				Tėvai			
	Dažnai	Kartais	Retai	Niekada	Dažnai	Kartais	Retai	Niekada
Tėvų susirinkimai	12(14%)	2(2%)	0(0%)	0(0%)	54(14%)	21(6%)	8(2%)	0(0%)
Individualios tėvų konsultacijos	9(10%)	4(4%)	1(1%)	0(0%)	22(6%)	40(12%)	12(4%)	2(1%)
Grupinės tėvų konsultacijos	2(2%)	6(7%)	6(7%)	0(0%)	3(1%)	14(4%)	32(10%)	19(6%)
Disputai, diskusijos	4(5%)	9(10%)	0(0%)	1(1%)	3(1%)	15(4%)	26(8%)	24(7%)
Konferencijos	0(0%)	1(1%)	10(13%)	3(3%)	1(0%)	2(1%)	12(4%)	53(16%)
Kasdienis bendravimas atvedus ir pasiimant vaiką	11(13%)	3(3%)	0(0%)	0(0%)	68(18%)	12(3%)	2(1%)	0(0%)
Atvirų durų dienos	0(0%)	6(7%)	7(8%)	1(1%)	3(1%)	21(6%)	22(7%)	26(8%)
Bendravimas telefonu	6(7%)	7(8%)	1(1%)	0(0%)	36(9%)	13(4%)	21(6%)	6(2%)
Elektroninės žinutės, laiškėliai	3(3%)	5(6%)	2(2%)	4(5%)	10(3%)	17(5%)	19(6%)	25(8%)
Bendradarbiavimas ugdant	6(7%)	7(8%)	1(1%)	0(0%)	15(4%)	27(8%)	25(7%)	16(5%)
Pedagoginės konsultacijos	2(2%)	9(10%)	3(3%)	0(0%)	11(3%)	17(5%)	23(7%)	21(6%)

Specialistų konsultacijos	0(0%))	4(4%))	9(10%))	1(1%))	7(2%))	12(3%))	25(7%))	26(8%))
Bendri renginiai (šventės, popietės, rytmečiai, išvykos, t.t.)	7(8%))	7(8%))	0(0%))	0(0%))	39(10%))	29(8%))	7(2%))	0(0%))
Visuomeninė tėvų veikla	1(1%))	4(4%))	9(10%))	0(0%))	6(2%))	22(6%))	30(9%))	14(4%))
Skelbimų lenta grupėje	11(13%))	1(1%))	1(1%))	1(1%))	63(16%))	11(3%))	5(1%))	1(0%))
Informaciniai laiškai	2(2%))	4(4%))	6(7%))	2(2%))	19(5%))	21(6%))	25(7%))	6(2%))
Apsilankymai šeimoje	0(0%))	0(0%))	2(2%))	12(14%))	0(0%))	4(1%))	2(1%))	65(20%))
Padėkos	7(8%))	6(7%))	1(1%))	0(0%))	21(5%))	29(8%))	15(4%))	7(2%))
Tėvų komiteto veikla	3(3%))	4(4%))	7(8%))	0(0%))	6(2%))	20(6%))	25(7%))	19(6%))

Ikimokyklinės įstaigos pedagogai tėvus nuolat skatina dalyvauti ugdymo proceso dalyvavime. 4 lentelėje matome, kaip abi respondentų grupės prioritetą kaip vienai efektyviausių bendradarbiavimo formų su šeima skiria tėvų susirinkimams, 14% pedagogų nurodė, kad tėvai dažnai lankosi susirinkimuose, tam pritarė ir 14% tėvų, už kasdienį bendravimą atvedus ir pasiimant vaiką pasisakė - 13% pedagogų ir 18% tėvų, informacija pateiktai skelbimų lentoje naudojasi 16% tėvų ir tam pritarė 13% pedagogų.

Pateiktuose pedagogų bendradarbiavimo formuose, rečiausiai tėvai dalyvauja grupinėse tėvų konsultacijose 10% tėvų, visuomeninėje tėvų veikloje 9% tėvų, specialistų konsultacijose 8% tėvų.

Kad tėvai dažniau dalyvautų pedagogų siūlomomis bendradarbiavimo formomis, būtina atsižvelgti į kiekvieno tėvo poreikius, norus, lūkesčius ir į laiką. Skirtingai tiek tėvams, tiek pedagogams bendradarbiavimo formos yra skirtingai priimtinos. 6 paveiksle galima pamatyti, kokios bendradarbiavimo formos yra priimtinausios tėvams ir kokios pedagogams.

6 pav. Tėvams ir pedagogams priimtinausios formos bendradarbiauti (N=98)

Kaip pavaizduota 6 paveiksle, pirmenybė teikiama tėvų susirinkimams, individualioms tėvų konsultacijoms, kasdieniniam tėvų bendravimui atvedus ir pasiimant vaiką, bendriems renginiams, skelbimų lentai grupėje. 8% apklaustų tėvų pageidautų dažnesnio bendravimo telefonu, nors tam

nelabai pritaria pedagogai, tik 5% pedagogų pasisakė, kad tai priimtina forma bendradarbiavimui. Tokiai formai, kaip apsilankymai namuose, nepitaria nei vienas tyrime dalyvavęs respondentas.

Norint glaudesnio bendradarbiavimo tarp ikimokyklinės ugdymo įstaigos ir šeimos, reikia atkreipti dėmesį į galimas klaidas ir problemas, kurių reikėtų vengti norint užtikrinti sėkmingą tėvų įtraukimą į švietimo įstaigos veiklą. Pirmiausia, pernelyg siaurai suprantamas tėvų įtraukimas – kaip oficialių susirinkimų ar kitų švietimo įstaigos renginių lankymas, netinkamas laiko planavimas. Dėl užimtumo tėvai dažnai negali susitikti su pedagogais įstaigos personalui tinkamu laiku, neigiama tėvų pedagoginė kultūra ir psichologinės nuostatos, dėl kurių jie vengia kontaktų su pedagogais ir pedagoginiu personalu. Respondentų grupėms buvo pateiktas daugiavariantis klausimas, norint išsiaiškinti šeimos ir ikimokyklinės įstaigos bendradarbiavimo problemas. Respondentų nuomonės išryškėja 5 lentelėje.

5 lentelė

Svarbiausios šeimos ir ikimokyklinės įstaigos pedagogų bendradarbiavimo problemos (N=98)

Bendradarbiavimo problemos	Ped. sk.	Proc.	Tėvų sk.	Proc.
Reti ir netikslingi tėvų ir pedagogų susirinkimai	0	0%	24	9%
Prastas tėvų požiūris į ikimokyklinę įstaigą ir pedagogus	7	12%	27	11%
Nepakankama tėvų pedagoginė kultūra	8	14%	22	9%
Nesuderinami reikalavimai, kuriuos tėvai ir pedagogai kelia vieni kitiems	7	13%	34	14%
Neįvairios bendradarbiavimo, tėvų švietimo formos	1	2%	13	5%
Tėvai nėra tikri darželio šeimininkai, grupės auklėtojos pagalbininkai	4	7%	10	4%
Didelis auklėtojų užimtumas	9	16%	29	12%
Didelis tėvų užimtumas	10	18%	50	20%
Informacijos stoka (nežino, kur kreiptis, kokioje veikloje ir kada dalyvauti)	0	0%	8	3%
Tėvų nesidomėjimas, abejingumas	10	18%	32	13%

Kaip matyti 5 lentelėje didžiausia bendradarbiavimo problema tarp ikimokyklinės įstaigos ir šeimos, pasak pedagogų, yra didelis tėvų užimtumas, dėl laiko stokos tėvai ne visada gali skirti laiko bendradarbiavimui su ikimokykline įstaiga, taip teigia 18% pedagogai. Tam pritaria ir 20% apklaustų tėvų.

18% pedagogų nurodo labai svarbią problemą, kaip tėvų nesidomėjimas ir abejingumas, kas yra vykstama ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje. Dažnai tėvų auklėjimas apsiriboja vaiko sveikatos ir mitybos klausimais. Kur kas mažiau rūpinimasi psichiniu bei dvasiniu vaiko vystymusi. Ir tik tada, kai vaikas pradeda netinkamai elgtis, tėvai pradeda ieškoti priežasčių, tam pritaria ir patys 13% tėvų. 16% pedagogų mano, kad bendradarbiauti trukdo per didelis pedagogų užimtumas, dėl to silpnėja bendradarbiavimo funkcija.

Didelės įtakos turi nepakankama tėvų pedagoginė kultūra 14%, nors pedagogai skatina tėvus dalyvauti pedagoginėse, specialistų konsultacijose, konferencijose, diskusijose, kurios yra reikšmingos vaikų ugdymui, tačiau pažvelgus į 6 paveikslą matosi, kad tėvai juose labai retai ir nenoriai dalyvauja. Nepakankama pedagoginė kultūra neleidžia tėvams optimaliai išnaudoti šeimos auklėjamąjį potencialą, 9% tėvų sutinka su šiuo teiginiu.

12% pedagogų nuomone, bendradarbiauti trukdo prastas tėvų požiūris į ikimokyklinę įstaigą ir pedagogus, tam pritaria 11% tėvų. 13% pedagogų nurodė tokią problemą, kaip nesuderinami reikalavimai, kuriuos tėvai ir pedagogai kelia vieni kitiems, kiekvienos šeimos tikslai ir vertybės skiriasi. Jie gali skirtis ir nuo pedagogų tikslų ir vertybių, su tuo sutinka didelė dalis tėvų 14%.

5% tėvų nurodo, kad pedagogai taiko neįvairias bendradarbiavimo, tėvų švietimo formas, tai tarsi priešprieša 4 lentelėje nurodytoms pedagogų taikomoms bendradarbiavimo formoms, kuriuose tėvai patys ne itin noriai dalyvauja.

9% tėvų įvardija problemą, kaip reti ir netikslingi tėvų ir pedagogų susirinkimai, nors 6 paveiksle matyti, kad 15% apklaustų tėvų įvardija priimtinausią bendradarbiavimo formą - tėvų susirinkimus, tai ir vėl matome, kad tėvai patys sau prieštarauja.

Apklausus respondentų grupes buvo pateiktas atviras klausimas **„Ką pasiūlytumėte siekiant glaudesnio ir konstruktyvesnio bendradarbiavimo tarp šeimos ir ikimokyklinės įstaigos?“** Tėvų ir pedagogų pasiūlymus matome 6 ir 7 lentelėse.

Pedagogų pasiūlymai, siekiant glaudesnio bendradarbiavimo tarp šeimos ir ikimokyklinės įstaigos (N=14)

Kategorija	Kategorijos sritys	Įrodantis teiginys	Teiginių skaičius
Bendradarbiavimo privalumai	Santykiai	[Tiek tėvai, tiek pedagogai turi įsiklausyti vieni į kitus ir stengtis suprasti, palaikyti.]; [Ir toliau skirti dėmesio bendraujant su tėvais, nelaukiant kol tėvams iškils klausimų. Sudaryti įspūdį, kad tėvai, jų nuomonė yra svarbios, o suteikta tėvų įvairi pagalba paviešinta grupėje.]	2
	Formos	[Tėvus daugiau šviesti pedagoginėmis temomis, įtraukti juos į veiklas, skatinti pedagogus, kad tėvams organizuotų daugiau pedagoginių seminarų.]	1
Bendradarbiavimo trūkumai	Santykiai	[Tėvus daugiau šviesti pedagoginėmis temomis, įtraukti juos į veiklas, skatinti pedagogus, kad tėvams organizuotų daugiau pedagoginių seminarų.]; [Tėvai turėtų daugiau domėtis darželio veikla, skirti savo vaikų kultūriniam auklėjimui didesnę dėmesį.]	2
Bendradarbiavimo tobulinimo galimybės	Santykiai	[Daugiau bendrų veiklų, kurios suartina tėvus-vaikus-pedagogus.]; [Kad tėveliai būtų supratingesni pedagogų atžvilgiu.]; [Daugiau natūralaus, kasdienio bendravimo, nuoširdumo, atvirumo. Tėvams daugiau domėjimosi ugdymo procesu, o ne tik „atvedimas vaiko ir palikimas“.]	3
	Formos	[Tobulinti bendradarbiavimo su tėvais švietimo formas, kviečiant tėvelius dalyvauti atvirų durų dienose, aktyviau įsitraukti į renginius, veiklą, pokalbius, diskusijas susijusias su vaikų ugdymu.]; [Siekti tėvų ir pedagogų vaidmens	

		vaikų ugdymo procese suvienodinimo, tobulinti darbą su nepalankiais ir priešiška nusiteikusiai tėvais.]; [Labai tėvus ir pedagogus manau turėtų suartinti veikla lopšelyje-darželyje, išvykos, ekskursijos už miesto ribų kartu su vaikais; bendras dalyvavimas aplinkos švarinimo ir kitose akcijose, tėvų pagalba tvarkant, remontuojant vaikų grupes.]	3
--	--	---	---

6 lentelėje matome, kaip pasiskirstė pedagogų pasiūlymai, siekiant glaudesnio bendradarbiavimo tarp šeimos ir ikimokyklinės įstaigos. Išskirtos trys kategorijos: bendradarbiavimo privalumai, bendradarbiavimo trūkumai ir bendradarbiavimo tobulinimo galimybės. Kategorijos išskirstytos į sritis: santykiai, formos, laikas. Daugiausia apklaustųjų pasisakė, kad tėvai ir pedagogai turėtų įsiklausyti vienas į kitą. Daugiau dėmesio skirti bendradarbiavimui su ugdytinių šeimomis, įtraukiant juos į įvairias veiklas.

Apibendrinant tyrimo rezultatus galima teigti, kad pedagogai siekia glaudžių santykių su ugdytinių tėvais.

7 lentelė

Tėvų pasiūlymai, siekiant glaudesnio bendradarbiavimo tarp šeimos ir ikimokyklinės įstaigos

(N=84)

Kategorija	Kategorijos sritys	Įrodantis teiginys	Teiginių skaičius
Bendradarbiavimo privalumai	Santykiai	[Viskas tenkina.]; [Man tinka viskas kaip yra. Ačiū.]; [Šia ugdymo įstaiga esu kol kas patenkinta.]; [Nepasiūlysiu nieko, nes man šio darželio, jų pedagogų vykdoma veikla yra puiki.]; [Manau mūsų grupėje pedagogai yra labai kompetentingi ir mokantys ne tik mokyti, bet ir bendrauti su vaikais ir jų tėveliais.]; [Nieko. Kas nori – domisi. Auklėtojos manau pateikia ir išaiškina informaciją gerai.]; [Tiek tėvai, tiek pedagogai randa bendrą sutarimą.]; [Nieko nenorime siūlyti, esame labai patenkinti savo grupės auklėtoja. Labai atvirai ir glaudžiai	9

		<p>bendraujame, jaučiame didžiulį rūpestį mūsų vaiku. Labai džiaugiamės tokia auklėtoja kaip „X“, nes tikrai puikiausiai bendradarbiaujame.]; [Manau, kad bendradarbiaujame pakankamai. Auklėtojos įsiklauso į mūsų pageidavimus, prašymus, pastebėjimus. Pasiūlymų šiuo klausimu neturiu. Ačiū, kad teiraujatės.]</p>	
	Formos	<p>[Rengti renginius grupėse, kviešti tėvelius. Parodyti, ką vaikas išmoko, sužinojo darželyje per ugdomąsias valandėles.]; [Dažnai padedu organizuoti įvairius renginius.]</p>	2
Bendradarbiavimo trūkumai	Santykiai	<p>[Daugiau iniciatyvos iš tėvelių pusės.]; [Tėvams reikėtų labiau rūpintis kas vyksta ikimokyklinėje įstaigoje.]; [Daugiau išankstesnės informacijos. Noro bendrauti, o ne reikalauti, kad būtų padaryta.]</p>	3
	Formos	<p>[Tėvų susirinkimai nėra efektyvūs, nes dėl jo laiko tėvų darbo metu, nes ne visi tėveliai gali dalyvauti, todėl neprisidedama prie bendrų sprendimo priėmimo. Kitaip organizuoti susirinkimus.]; [Ikimokyklinė įstaiga galėtų rengti seminarus apie vaikų ugdymą, dalintis naujausia literatūra, komentuoti.]</p>	2

	Laikas	[Nors ir labai užimti tėvai, skirti daugiau laiko bendravimui su grupės pedagogais.]; [Tėvai turi būti labiau suinteresuoti savo vaiku, iš dalies dėl to kaltas didelis tėvų užimtumas.];	2
Bendradarbiavimo tobulinimo galimybės	Santykiai	[Didesnį dėmesį kreipti ne į tėvų-auklėtojų-darželio problemas (kas dažniausiai sprendžiama susirinkimo metu), o atkreipti dėmesį į ugdytinį. Mažesnės grupės (vaikų skaičius), tėvų ir darželio iniciatyva, noras.]; [Kalbėtis su tėvais ir pedagogais.]; [Gerų norų.]; [Susikalbėjimo, bendrų reikalavimų vaikams.]; [Abipusės tėvų ir įstaigos pastangos.]; [Suderinamumo ir glaudžių santykių.]; [Reikėtų didesnio geranoriškumo bendraujant tarp šeimos ir ikimokyklinės įstaigos.]; [Abi pusės privalo išsiaiškinti rūpimus klausimus ir bendromis jėgomis išspręsti visas susidariusias problemas.]; [Didesnį dėmesį skirti vaikams, pasitelkti tėvelius į pagalbą.]; [Turi būti nuoširdūs, pasitikėjimu grįsti ryšiai tarp šeimos ir grupės auklėtojų.]; [Daugiau bendrauti patiems tėveliams, pasakoti apie vaikų stiprias ir silpnas vietas, pedagogo akys geriau mato trūkumus ar pažangą.]	11

7 lentelėje matyti, kaip pasiskirstė tėvų pasiūlymai, siekiant glaudesnio bendradarbiavimo tarp šeimos ir ikimokyklinės įstaigos. Lentelėje tėvų nuomonės, kaip ir pedagogų, pasiskirstė pagal tris kategorijas: bendradarbiavimo privalumai, bendradarbiavimo trūkumai ir bendradarbiavimo tobulinimo galimybės. Kategorijos išskirstytos į sritis: santykiai, formos, laikas. Daugiausia apklaustųjų pasisakė, kad būtina tobulinti bendradarbiavimo galimybes: bendromis jėgomis spręsti visas susidariusias problemas, didesnio geranoriškumo bendraujant tarp šeimos ir ikimokyklinės įstaigos. Taip pat dauguma tėvų pabrėžė bendradarbiavimo trūkumus, tai, kad tėvai turi būti labiau

sinteresuoti savo vaiku, iš dalies dėl to kaltas didelis tėvų užimtumas. Tėveliai pageidauja efektyvesnių susirinkimų, dažnesnių seminarų tėvams, daugiau išankstesnės informacijos.

Apibendrinus tėvų pasiūlymus, siekiant glaudesnio bendradarbiavimo tarp šeimos ir ikimokyklinės įstaigos, galima teigti, kad pedagogai turi tobulinti bendradarbiavimą tarp šeimos ir ikimokyklinės įstaigos, taikant įvairesnius ir dažnesnius bendradarbiavimo būdus ir formas.

IŠVADOS

Atlikus teorinės literatūros analizę galima teigti, kad:

1. Švietimo reforma reikalauja šiuolaikiško, orientuoto į vartotojo (šeimos) poreikius, grindžiamo ikimokyklinės įstaigos ir šeimos bendravimą ir bendradarbiavimą.
2. Nuoseklios bendravimo ir bendradarbiavimo formos ir būdai, tarp šeimos ir ikimokyklinės įstaigos yra svarbi paramos šeimai dalis, padedanti ugdyti vaikus, bei užtikrina švietimo plėtotę didinant prieinamumą, tęstinumą ir socialinį teisingumą. Jų dėka tėvai ir pedagogai tampa partneriais, kurių tikslas – nuoseklus vaikų ugdymas. O tėvų partnerystė su pedagogais garantuoja ugdymo kokybę.
3. Mokslininkų atlikti tyrimai padeda aiškiai numatyti dominuojančias šeimos ir ikimokyklinės įstaigos pedagogų bendradarbiavimo formas, tėvų lūkesčius ugdymo ir auklėjimo klausimais.

Atlikus empirinę analizę galima teigti, kad:

1. Vienas svarbiausių bendradarbiavimo su šeima kriterijų yra pedagogo kompetentingumas, kuris lemia sėkmingą vaikų ugdymą lygiaverčiai sąveikaujant su tėvais.
2. Šeimos ir ikimokyklinės įstaigos bendradarbiavimas naudingas, nes tai lengviau padėti vaikui, kai pedagogai ir tėvai tariasi, konsultuojasi, diskutuoja.
3. Glaudus ryšys tarp šeimos ir ikimokyklinės ugdymo įstaigos duoda teigiamų pokyčių ugdant vaiką, todėl labai svarbus bendradarbiaujant pedagoginis procesas grindžiamas vienodais reikalavimais, nes didėja pedagoginio poveikio efektyvumas.
4. Ikimokyklinės įstaigos pedagogai tėvus nuolat skatina dalyvauti ugdymo proceso dalyvavime, taikydami tokias bendradarbiavimo formas, kaip: tėvų susirinkimai, individualios tėvų konsultacijos, grupinės tėvų konsultacijos, disputai, diskusijos, konferencijos, kasdienis bendravimas atvedus ir pasiimant vaiką, atvirų durų dienos, bendravimas telefonu, elektroninės žinutės, laiškėliai, bendradarbiavimas ugdant, pedagoginės konsultacijos, specialistų konsultacijos, bendri renginiai (šventės, popietės, rytmečiai, išvykos, t.t.), visuomeninė tėvų veikla, skelbimų lenta grupėje, informaciniai laiškai, apsilankymai šeimoje, padėkos, tėvų komiteto veikla.

5. Abi respondentų grupės, kaip efektyviausias bendradarbiavimo formas su šeima skiria tėvų susirinkimams, kasdieniniam bendravimui atvedus ir pasiimant vaiką, informacijai pateiktai skelbimų lentoje.
6. Tiek tėvams, tiek pedagogams bendradarbiavimo formos yra skirtingai priimtinos.
7. Dauguma tėvų pageidautų dažnesnio bendravimo telefonu, nors tam nelabai pritaria pedagogai.
8. Dėl užimtumo tėvai dažnai negali susitikti su pedagogais įstaigos personalui tinkamu laiku.
9. Pedagogų nuomone, bendradarbiauti trukdo per didelis pedagogų užimtumas, dėl to silpnėja bendradarbiavimo funkcija.
10. Neigiama tėvų pedagoginė kultūra ir psichologinės nuostatos, dėl kurių tėvai vengia kontaktų su pedagogais ir pedagoginiu personalu.
11. Didžioji dalis pedagogų nurodo labai svarbią problemą, kaip tėvų nesidomėjimas ir abejingumas, kas yra vykstama ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje. Dažnai tėvų auklėjimas apsiriboja vaiko sveikatos ir mitybos klausimais. Kur kas mažiau rūpinimasi psichiniu bei dvasiniu vaiko vystymusi.
12. Tėvai įvardija tokią problemą, kaip reti ir netikslingi tėvų ir pedagogų susirinkimai.
13. Dauguma tėvų dar gana pasyviai dalyvauja ikimokyklinės įstaigos gyvenime, ugdomosiose veiklose ir kt.
14. Pedagogai norėtų, kad siekiant efektyvesnio šeimos ir ikimokyklinės įstaigos bendradarbiavimo, tėvai stengtųsi kartu su pedagogais spręsti vaikų ugdymo klausimus, ieškotų bendrų sprendimo būdų, patys labiau stengtųsi patenkinti vaikų poreikius, o ne vien tik šias funkcijas priskirtų pedagogams.
15. Tėvai pageidautų aktyvesnio pedagogų noro bendrauti ir bendradarbiauti, dažnesnių susitikimų ir konsultacijų, pakantumo, didesnio geranoriškumo bendraujant tarp šeimos ir ikimokyklinės įstaigos.

REKOMENDACIJOS

Siekiant efektyvesnio šeimos ir ikimokyklinės įstaigos bendradarbiavimo, ikimokyklinės įstaigos pedagogams reikėtų:

1. Kelti savo profesinio kompetentingumo lygį darbo su šeima klausimais.
2. Tobulinti komunikacinius gebėjimus (tarpusavio supratimą, išklausymą, empatiją, gebėjimą spręsti problemas).
3. Individualių pokalbių metu užmegzti konstruktyvius pokalbius, „tuščios“ kalbos nėra pedagogo kompetencijos požymis.
4. Nenuvertinti tėvų patirties, kompetencijos, jei ir nesutinkama su tėvų požiūriu vienu ar kitu klausimu.
5. Taikyti daugiau ir kuo įvairesnių bendradarbiavimo su šeima formų.
6. Siekimas labiau pažinti vaiko šeimą ir jos situacijos išmanymas padėtų įtraukti tėvus į edukacinį procesą.
7. Vertinti tėvus, kaip vaiko ugdymo proceso partnerius. Partnerystė turi būti suprantama kaip pasidalinimas turimomis žiniomis, įgūdžiais, patirtimi, organizavimas bendrų pedagoginių veiksmų, įtakojančių vaikų ugdymą, lavinimą ir auklėjimą.
8. Daugiau rodyti iniciatyvos bendradarbiaujant su ugdytinių tėvais.
9. Atsižvelgti į kiekvieno tėvo poreikius, norus, galimybes, lūkesčius ir laiką.
10. Tėvų susirinkimus, konsultacijas organizuoti tėvams tinkamu laiku.
11. Dažniau rengti seminarus apie vaikų ugdymą, dalintis naujausia literatūra, komentuoti.

Tėvams reikėtų:

1. Patiems aktyviau įsitraukti į vaikų ugdymo procesą, o ne vien šią funkciją adresuoti ikimokyklinė įstaigos pedagogams.
2. Dažniau konsultuotis su pedagogais, sprendžiant vaiko ugdymo klausimus.
3. Plėsti savo pedagogines žinias, tiek savarankiškai, tiek konsultuojantis su ikimokyklinės įstaigos pedagogais.
4. Aktyviau dalyvauti ikimokyklinės įstaigos gyvenime, daugiau domėtis ugdymo procesu.
5. Aktyviau bendradarbiauti su ikimokyklinės įstaigos pedagogais, jų siūlomomis bendradarbiavimo formomis.

LITERATŪRA

1. Almonaitienė J., Antinienė D. (2001). *Bendravimo psichologija*. Kaunas.
2. *Ankstyvojo ugdymo vadovas. Tėvams, globėjams, pedagogams*. (2001). Vilnius. Pinklės.
3. Bajorūnas Z. (1997). *Šeimos edukologija*. Vilnius: Jošara.
4. Baranauskienė D., (2000). *Pradinė mokykla ir šeima* // Mokykla. Nr.4.
5. Caughlin P. A., Hansen K. A., Heller D. ir kt., (1997). *I vaikų orientuotų grupių kūrimas*. Vilnius: Lietus.
6. Daniels E. R. ir kt. (2000). *Atvirų visiems vaikams grupių kūrimas*. Vilnius.
7. Dapkienė S. (1994). *Klasės auklėtojo ir šeimos bendradarbiavimo problemos* // Dora. *Šeima. Mokykla: respublikinio seminaro medžiaga*. Šiauliai.
8. Dapkienė S. (2003). *Klasės auklėtojas ir tėvai - partneriai*. Šiauliai.
9. Diane Trister Dodge ir kt. (2007). *Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas*. Vilnius: Presvika.
10. Diane Trister Dodge ir kt. (2008). *Ankstyvojo amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas*. Vilnius: Presvika.
11. Dobranskienė R. (2002). *Mokyklos bendruomenės vadyba*. Šilutė.
12. Dumčienė A. (2004). *Auklėjimo pagrindai*. Kaunas.
13. Epstein J. L. (1992). *School and family partnerships*. New York: MacMillan.
14. Glebuviene V., Grabauskienė A., Kontautienė Z. (1990). *Ikimokyklinė pedagogika*. Kaunas: Šviesa.
15. Grabauskienė A. (1994). *Vaikų darželio darbo su šeima aspektai*//*Vaikas šeimoje ir darželyje: mokslinio tarptautinio simpoziumo medžiaga*. Klaipėda.
16. Grucė R. (1994). *Šeima ir vaikų auklėjimas*. Vilnius.
17. Gučas A. (1994). *Vaikų darželio pedagogika*. Kaunas.
18. Gražienė V., Rimkienė R. (1991). *Ikimokyklinio ugdymo gairės. Eksperimentinė programa pedagogams ir tėvams*. Vilnius: Leidybos centras.
19. Hansen K. A., Kaufmann R. K., Saifer S. (1997). *Ugdymas ir demokratijos kultūra. Ikimokyklinis amžius*. Vilnius: Lietus.
20. Hargreaves A. (1992). *Keičiasi mokytojai, keičiasi laikai*. Vilnius: Tyto alba.
21. Hopkins D., Ainscow M. (1995). *Kaita ir mokyklos tobulinimas*. Vilnius: Tyto alba.
22. *Ikimokyklinio ugdymo gairės: programa pedagogams ir tėvams*. (1993). Vilnius.

23. Jacikevičienė O., Rupšienė L. (1999). *Bendradarbiavimas ir kooperacija ugdant vaikus: mokomoji knyga*. Klaipėda.
24. Jankauskienė L., Rimkienė R. (2004). *Priešmokyklinės grupės pedagogo ir šeimos bendravimo ir bendradarbiavimo ypatumai*. Vilnius.
25. Jovaiša L. (1993). *Pedagogikos terminai*. Kaunas: Šviesa.
26. Juodaitytė A. (2003). *Socializacija ir ugdymas vaikystėje*. Vilnius.
27. Juodaitytė A. (2008). *Informavimas apie mokyklinį, priešmokyklinį ugdymą ir švietimo pagalbą*. Šiauliai.
28. Kontautienė R. (2000). *Pedagoginio bendradarbiavimo kokybinis modalumas pradinėje mokykloje* // Tiltai. Nr.4.
29. Kontautienė R. (2000). *Pedagoginio bendradarbiavimo sistemos plėtotė pradinėje mokykloje*. Daktaro disertacija: socialiniai mokslai, edukologija. Klaipėda: Klaipėdos universitetas.
30. Kontautienė R. (2000). *Pedagoginis bendradarbiavimas šiuolaikinėje Lietuvos pradinėje mokykloje: sąlygos ir galimybės*. Klaipėda. Monografija.
31. Kontautienė R. (2006). *Bendradarbiavimo sistema ir jos valdymas mokykloje*. Studijų knyga. Klaipėda.
32. Krumm V. (1994). *Pedagoginis mokytojų ir mokinių bendradarbiavimas* // Mokykla. Nr.7.
33. Leliūgienė I. (1997). *Žmogus ir socialinė aplinka*. Kaunas: Šviesa.
34. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. (2011). 47str. [Žiūrėta 2012-04-05]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=279441&p_query=&p_tr2>.
35. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. Auklėtojo pareigybės aprašymas. (2005). ISAK – 2249. [Žiūrėta 2012-03-17]. Prieiga per internetą: < <http://www.smm.lt/ugdymas/docs/ikimokyklinis/aukletejo%20aprasas.doc> >.
36. Lietuvos švietimo koncepcija. (1992). [Žiūrėta 2012-04-05]. Prieiga per internetą: < <http://www.smm.lt/strategija/docs/srp/koncepcija/koncepcija1.htm> >.
37. Lietuvos Respublikos seimo 2003-08-20 nutarimas Nr. IX-1569 „Dėl vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijos patvirtinimo“. (2003). Nr. 52-2316. [Žiūrėta 2012-04-05]. Prieiga per internetą: < http://www.smm.lt/ugdymas/docs/.../IKIMOKYKLINIO_auditas_2005.pdf >.
38. Lietuvos švietimo reformos gairės. (1993). [Žiūrėta 2012-03-17]. Prieiga per internetą: < <http://www.smm.lt/strategija/docs/svietimo.gaires.pdf> >.

39. Litvinienė J. (1990). *Ikimokyklinių įstaigų darbo su tėvais turinys ir formos*. Vilnius.
40. Litvinienė J. (2002). *Šeima – vaiko ugdymo institucija*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidyba.
41. *Metodinės rekomendacijos. Priešmokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimas*. (2004). Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.
42. *Metodinis leidinys priešmokyklinio ugdymo pedagogams*. (2011). Klaipėda: Klaipėdos banga.
43. Minkuvienė E. (sud.). (2003). *Priešmokyklinis ugdymas ir pradinė mokykla: patirtis, idėjos*. Šiauliai: K. Vasiliausko Į.
44. Miškinis K. (2003). *Šeima žmogaus gyvenime*. Kaunas.
45. Monkevičienė O. (2003). *Mano vaikai. Priešmokyklinio vaiko ugdymas*. Kaunas: Šviesa.
46. Monkevičienė O. ir kt. (2008). *Ikimokyklinio ugdymo įvairovė: esama situacija ir visuomenės lūkesčiai: galutinė mokslinė ataskaita*. Vilnius.
47. Montvilaitė S. (2004). *Sąveika ugdymo moksle*. Pedagogika, 7 p. 15-19.
48. Plentaitė V., Marcelionienė E. (1999). *Būsimojo pradžios mokyklos mokytojo kultūrinės ir lingvistinės kompetencijos problemos*. Vilnius.
49. Pakėnienė D., Ramanauskienė D., Tarasonienė A. (2005). *Prasmingas dialogas su ugdytinių tėvais – vaiko sėkmingos socializacijos prielaida. Respublikinė mokslinė – praktinė konferencija*. Šiauliai: Lucilijus.
50. Schiller P., Bryant T. (2004). *Vertybių knyga*. Kaunas.
51. Seliokienė L. (2004). *Šeimos pedagogika*. Marijampolės kolegijos leidybos centras.
52. Stankevičienė K. (2003). *Ikimokyklinio amžiaus vaiko socialinės patirties kaupimo būdų šeimoje ir darželyje plėtra*. Pedagogika, 68, p. 18-21.
53. Stoll L., Fink D. (1998). *Keičiame mokyklą*. Vilnius: Margi raštai.
54. Šalkauskis S. (1992). *Rinktiniai raštai. Pedagoginės studijos*. Vilnius.
55. Teresevičienė M., Gedvilienė G. (2000). *Mokymasis bendradarbiaujant*. Vilnius.
56. *Vaikų darželių programa „Vėrinėlis“*. (1993). Vilnius. Leidybos centras.
57. *Vaikų darželių programa „Vėrinėlis“*. *Knyga auklėtojais I*. (1995). Vilnius. Leidybos centras.
58. Želvys, R. (2003). *Švietimo vadyba*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
59. Выготский Л.С. (1991). *Воображение и творчество в детском возрасте*. Москва.
60. Вильчковский, Э.С. (1987). *Физическое воспитание дошкольников в семье*. Киев.
61. Загик Л.В, Куликова Т.А. (1989). *Воспитателю о работе с семьей*. Москва.

PRIEDAI

Gerbiamas Pedagoge,

Man labai svarbi Jūsų nuomonė. Šia anketa norėčiau sužinoti **Jūsų** požiūrį į pedagogo bendradarbiavimo su šeima svarbą ikimokyklinėje įstaigoje. Anketa anoniminė, todėl nei vardo, nei pavardės žymėti nereikia. Prašau atsakyti į pateiktus klausimus, išreiškiant savo nuomonę bei pažymint Jums tinkamą atsakymo variantą (Jums tinkantį variantą (variantus) pažymėkite „X“).

Dėkoju už nuoširdžius atsakymus.

1. Jūsų pedagoginio darbo stažas:

- Iki 5 metų;
- 5-10 metų;
- 11-15 metų;
- 16-20 metų;
- Daugiau kaip 20 metų.

2. Jūsų kvalifikacinė kategorija:

- Auklėtoja;
- Vyr. auklėtoja;
- Auklėtoja metodininkė;
- Auklėtoja ekspertė.

3. Ar jūs sutinkate su teiginiu, kad pedagogo ir šeimos bendradarbiavimas yra būtinas?

- Sutinku;
- Sutinku iš dalies;
- Nesutinku;
- Neturiu nuomonės;
- Kita.....

4. Bendradarbiavimas tarp šeimos ir ikimokyklinės įstaigos naudingas, nes:

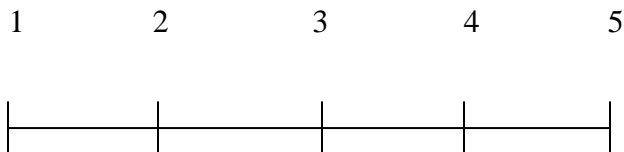
- Bendra veikla suartina tėvus ir vaikus;
- Bendras darbas suartina tėvus ir pedagogus;
- Pedagoginis procesas grindžiamas vienodais reikalavimais – didėja pedagoginio poveikio efektyvumas;
- Leidžia visapusiškai geriau pažinti ugdytinį;
- Lengviau padėti vaikui kai pedagogai ir tėvai tariasi, konsultuojasi, diskutuoja;
- Kita.....

5. Kas turėtų daugiau rodyti iniciatyvos bendradarbiaujant su ugdymo įstaiga?

- Šeima;
- Pedagogai;
- Abi pusės;
- Kita.....

6. Koks Jūsų kompetentingumo lygis bendradarbiaujant su šeima? (Skalėje apibraukite skaičių, išreiškiantį Jūsų kompetentingumo lygį:

1 –l. žemas, 2 – žemas, 3 – vidutinis, 4 – aukštas, 5 – l. aukštas).

7. Ar keliate savo profesinį kompetentingumą darbo su šeima klausimais?

- Taip
- Ne
- Iš dalies
- Kita.....

8. Kokiais būdais dažniausiai keliate savo profesinį kompetentingumą? (Galimi keli atsakymai).

- Dalyvaudama(s) kvalifikacijos tobulinimo renginiuose;
- Dalyvaudama(s) tarptautiniuose projektuose;
- Studijuodama(s) pedagoginę, psichologinę literatūrą;
- Savišvieta naudojantis naujausiomis technologijomis;
- Bendradarbiaudama(s) su kolegomis;

Kita.....

9. Kokiomis Jūsų taikomomis formomis ir kaip dažnai tėvai bendradarbiauja ikimokyklinėje įstaigoje? (Lentelėje prie kiekvienos bendradarbiavimo formos ir jos dažnumo pažymėkite „X“).

Bendradarbiavimo formos	Bendradarbiavimo dažnumas			
	Dažnai	Kartais	Retai	Niekada
Tėvų susirinkimai				
Individualios tėvų konsultacijos				
Grupinės tėvų konsultacijos				
Disputai, diskusijos				
Konferencijos				
Kasdienis bendravimas atvedus ir pasiimant vaiką				
Atvirų durų dienos				
Bendravimas telefonu				
Elektroninės žinutės, laiškėliai				
Bendradarbiavimas ugdant				
Pedagoginės konsultacijos				
Specialistų konsultacijos				
Bendri renginiai (šventės, popietės, rytmečiai, išvykos, t.t.)				

Visuomeninė tėvų veikla				
Skelbimų lenta grupėje				
Informaciniai laiškai				
Apsilankymai šeimoje				
Padėkos				
Tėvų komiteto veikla				

10. Kokios formos Jums priimtinausios bendradarbiaujant su šeima? (Pažymėkite „X“ jums priimtinausias formas).

- Tėvų susirinkimai;
 - Individualios tėvų konsultacijos;
 - Grupinės tėvų konsultacijos;
 - Disputai, diskusijos;
 - Konferencijos;
 - Kasdienis bendravimas atvedus ir pasiimant vaiką;
 - Atvirų durų dienos;
 - Bendravimas telefonu;
 - Elektroninės žinutės, laiškėliai;
 - Bendradarbiavimas ugdant;
 - Pedagoginės konsultacijos;
 - Specialistų konsultacijos;
 - Bendri renginiai (šventės, popietės, rytmečiai, išvykos, t.t.);
 - Visuomeninė tėvų veikla;
 - Skelbimų lenta grupėje;
 - Informaciniai laiškai;
 - Apsilankymai šeimoje;
 - Padėkos;
 - Tėvų komiteto veikla;
 - Kita.....
-

11. Svarbiausios, Jūsų nuomone, šeimos ir ikimokyklinės įstaigos bendradarbiavimo problemos:

- Reti ir netikslingi tėvų ir pedagogų susirinkimai;
- Prastas tėvų požiūris į ikimokyklinę įstaigą ir pedagogus;
- Nepakankama tėvų pedagoginė kultūra;
- Nesuderinti reikalavimai, kuriuos tėvai ir pedagogai kelia vieni kitiems;
- Neįvairios bendradarbiavimo , tėvų švietimo formos;
- Tėvai nėra tikri darželio šeimininkai, grupės auklėtojos pagalbininkai;
- Didelis auklėtojų užimtumas;
- Didelis tėvų užimtumas;
- Informacijos stoka (nežino, kur kreiptis, kokioje veikloje ir kada gali dalyvauti);
- Tėvų nesidomėjimas, abejingumas;
- Kita.....

12. Ką pasiūlytumėte siekiant glaudesnio ir konstruktyvesnio bendradarbiavimo tarp šeimos ir ikimokyklinės įstaigos?

.....

.....

.....

.....

Gerbiami Tėveliai,

Man labai svarbi Jūsų nuomonė. Šia anketa norėčiau sužinoti **Jūsų** požiūrį į pedagogo bendradarbiavimo su šeima svarbą ikimokyklinėje įstaigoje. Anketa anoniminė, todėl nei vardo, nei pavardės žymėti nereikia. Prašau atsakyti į pateiktus klausimus, išreiškiant savo nuomonę bei pažymint Jums tinkamą atsakymo variantą (Jums tinkantį variantą (variantus) pažymėkite „X“).

Dėkoju už nuoširdžius atsakymus.

1. Jūs:

- Mama;
- Tėtis;
- Globėja(s).

2. Jūsų amžius:

- 18 -22 m.;
- 23 -27 m.;
- 28 -32 m.;
- 33 -38 m.;
- 39 m. ir daugiau.

3. Jūsų išsilavinimas:

- Pagrindinis;
- Vidurinis;
- Profesinis;
- Aukštesnysis;
- Aukštasis;
- Kita.....

4. Ar jūs sutinkate su teiginiu, kad pedagogo ir šeimos bendradarbiavimas yra būtinas?

- Sutinku;
- Sutinku iš dalies;
- Nesutinku;
- Neturiu nuomonės.

5. Kas turėtų daugiau rodyti iniciatyvos bendradarbiaujant su ugdymo įstaiga?

- Šeima;
- Pedagogai;
- Abi pusės;
- Kita.....

6. Bendravimas ir bendradarbiavimas tarp šeimos ir ikimokyklinės įstaigos naudingas, nes:

- Bendra veikla suartina tėvus ir vaikus;
- Bendras darbas suartina tėvus ir pedagogus;
- Pedagoginis procesas grindžiamas vienodais reikalavimais – didėja pedagoginio poveikio efektyvumas;
- Leidžia visapusiškai geriau pažinti ugdytinį;
- Lengviau padėti vaikui kai pedagogai ir tėvai tariasi, konsultuojasi, diskutuoja;
- Kita.....

7. Kokiomis Jūsų grupės pedagogo taikomomis formomis ir kaip dažnai Jūs bendradarbiaujate ikimokyklinėje įstaigoje? (Lentelėje prie kiekvienos bendradarbiavimo formos ir jos dažnumo pažymėkite „X“).

Bendradarbiavimo formos	Bendradarbiavimo dažnumas			
	Dažnai	Kartais	Retai	Niekada
Tėvų susirinkimai				
Individualios tėvų konsultacijos				

Grupinės tėvų konsultacijos				
Disputai, diskusijos				
Konferencijos				
Kasdienis bendravimas atvedus ir pasiimant vaiką				
Atvirų durų dienos				
Bendravimas telefonu				
Elektroninės žinutės, laiškėliai				
Bendradarbiavimas ugdant				
Pedagoginės konsultacijos				
Specialistų konsultacijos				
Bendri renginiai (šventės, popietės, rytmečiai, išvykos, t.t.)				
Visuomeninė tėvų veikla				
Skelbimų lenta grupėje				
Informaciniai laiškai				
Apsilankymai šeimoje				
Padėkos				
Tėvų komiteto veikla				

8. Koks būdas Jums priimtinausias bendrauti ir bendradarbiauti su pedagogu?
(Pažymėkite „X“ jums priimtinausias formas).

- Tėvų susirinkimai;
- Individualios tėvų konsultacijos;
- Grupinės tėvų konsultacijos;
- Disputai, diskusijos;
- Konferencijos;
- Kasdienis bendravimas atvedus ir pasiimant vaiką;
- Atvirų durų dienos;
- Bendravimas telefonu;
- Elektroninės žinutės, laiškėliai;
- Bendradarbiavimas ugdant;

- Pedagoginės konsultacijos;
- Specialistų konsultacijos;
- Bendri renginiai (šventės, popietės, rytmečiai, išvykos, t.t.);
- Visuomeninė tėvų veikla;
- Skelbimų lenta grupėje;
- Informaciniai laiškai;
- Apsilankymai šeimoje;
- Padėkos;
- Tėvų komiteto veikla;
- Kita.....

9. Svarbiausios, Jūsų nuomone, šeimos ir ikimokyklinės įstaigos bendradarbiavimo problemos:

- Reti ir netikslingi tėvų ir pedagogų susirinkimai;
- Prastas tėvų požiūris į ikimokyklinę įstaigą ir pedagogus;
- Nepakankama tėvų pedagoginė kultūra;
- Nesuderinti reikalavimai, kuriuos tėvai ir pedagogai kelia vieni kitiems;
- Neįvairios bendradarbiavimo , tėvų švietimo formos;
- Tėvai nėra tikri darželio šeiminkai, grupės auklėtojos pagalbininkai;
- Didelis auklėtojų užimtumas;
- Didelis tėvų užimtumas;
- Informacijos stoka (nežino, kur kreiptis, kokioje veikloje ir kada gali dalyvauti);
- Tėvų nesidomėjimas, abejingumas;
- Kita.....

10. Ką pasiūlytumėte siekiant glaudesnio ir konstruktyvesnio bendradarbiavimo tarp šeimos ir ikimokyklinės įstaigos?

.....

.....

.....

.....